DURKH FINSTERE TOYEREN

Abraham Reisen

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

אברהם רייזען

נייע שריפטען

ערשטער באַנד

אברהם רייזען.

דורך פינסטערע טויערען

ליעדער

1917—1920

ארויסגעגעבען פון פערלאג: „אידיש“

פרעמיום פון: „די צייט“

ניו יארק — 1920

I

דורך פינסטערע טויערן

דורך פינסטערע טויערן...

דורך פינסטערע טויערן,
אהן שטראלען, אהן ליכטער:
קיין האס, קיין באדויערן
אויף אלע געזיכטער —
א מחנה מארשירט
פון איינעם געפיהרט.

מיט ליפען פארמאכטע,
מיט הערצער געדריקטע,
מיט בליקען פארטראכטע,
געפיהלען פארשטיקטע —
מארשירען זיי שטיל
צום אייביגען ציעל...

איינציגע...

איינציגע, איינציגע
צווישען דער מענגע...
שטענדיג פארטרויערטע,
הארטע און שטרענגע!

ארבייט פון אנדערע
נאר צו פארניכטען,
ווילען פארבעסערען,
ווילען פאררייכטען:

טראגען פון טויזענדער
וועה אין די בליקען:
טרוימען פאר טויזענדער —
פריידען און גליקען...

איינציגע, איינציגע
אהן א באלוינונג...
שטענדיג פארטריבענע —
היימלאז, אהן וואוינונג...

לענדער און וועלט־טיילען
בלוטען און שרייען:
איינציגע, איינציגע —
איהר וועט באפרייען!

זייט גרייט

עס הערט זיך א רופען: „זייט גרייט!“
עס קומט אויף דער וועלט עפּעס אן:
עס פלאטערט אויף אונזערע קעפּ
פון זעלטענע פארבען א פאהן.

עס קריכט ווער פון דונקעלע טרעפּ,
עס יאָגט פון דעם אָפּגרונט א ווינט,
און טירען פון העהלען און ווענט —
זיי עפ'נען זיך ברייט און געשווינט:

עס הערען זיך דומפּיגע טריט,
און אימיצער רייסט זיך פון קייט:
עס צייכענט א האנט אויף דער וואַנט,
עס הערט זיך א רופען: „זייט גרייט!"...

אונזער וואָרט

אונזער וואָרט און אונזער ליעד —
ניט דערהערט געוואָרען:
און די גאַנצע וועלט איז מיעד,
פול מיט האַס און צאָרן.

אונזער בוך ליעגט איצט פאַרמאַכט,
ווער זאָל איהם דען לייע'נען?
גרויסע קינדער אויפ'ן שלאַכט
און די קליינע וויינען...

אונזער נביא איז פאַרשעהמט
מיט זיין וואָרט דעם שאַרפען:
ס'איז ניטאָ אפילו ווער
זאָל א שטיין איהם וואַרפען.

אונזער האפענונג — צי נישט,
אונזער שטאָלץ געבויגען;
אונזער וואָרט ניט אפּגעווישט
קיינעמ'ס טרעהר פון ד'אויגען.

ס'האט דיין וואָרט און ליעד אנטווישט,
דו, פארשטומטער דיכטער;
ווען די וועלט איז בלוט־בארווישט
מוזטו בלייבען ניכטער...

דאָס שווייגען

אויפ'ן מויל א שלאָס —
פרעג־זשע ניט פארוואָס.
אין קיין זייט ניט קוק —
שטומערהייט זיך בוק.

זאָל זיך זאמלען פיעל
אין דיין הארצען שטיל
יעדער צער, פארדראָס,
ביז ס'ווערט פול דער כוס.

האָרך דעם וויימען קלאַנג,
האָרך זיין שטילען גאַנג.
אויף א וועג פול שטויב
געהט ער, וואָרט און גלויב!

ווייטע לאנגע מייל —
אייביגקייט'ס א ווייל.
קוק אויף איהם ארוים...
שטיל — און זאג ניט אוים...

אין טרויער

אין טרויער אין שווערע, אין הארטע
אויף עפּעם אז אנזאג מיר ווארטען...
ווי געסט אין א ווילד־פרעמדען הויז
מיר קוקען די אויגען זיך אוים.

מיר האבען דאם גליק און דאם לעבען
א פרעמדען אין האנט אפּגעגעבען:
דער פרעמדער איז ערגעץ אוועק —
מיר זיצען און ווארטען אין שרעק...

מיר האבען א צווייטען, א דריטען
געשיקט, יענעם פרעמדען דערהיטען...
אונז ברענגען דאס לעבען און גליק — — —
זיי קומען נים ביידע צוריק...

ניט רייד...

ניט רעד און גארנישט זאג,
און שטיל מיין פריינד און שא,
עס איז שוין אזא טאג
עס איז א צייט אזא.

פארשליס די ליפען שטארק
ווען פרעגען האסטו וואס,
און קום ארויס אין מארק,
ווי יעדער באלעבאס.

דו קענסט איצט טאן געשעפט —
גיי אין געשעפט אריין
און קויף וואס דיר זיך טרעפט:
ס'וועט שפעטער טייער זיין.

און וועסטו פיהלען שרעק
פון יושר אין דער שטיל,
דאן גיי פארנאכט אוועק
אהיים, אין וואדעוויל...

דארט וועסטו טענצער זעהן
פון פעלקער אלערליי,
און ס'וועט דיין שרעק פארגעהן,
וועסט מיטטאנצען מיט זיי...

ווי קנעכט

זיי זיינען ווי קנעכט
ביי'ן טיר פון דעם האר;
און שמייכלען, כדי
באקומען דעם שכר.

און וואס דער האר זאגט —
ער רעדט אזוי דום —
זיי שאקלען איהם צו
מיט פנימ'ער פרום.

און וואס דער האר ליעבט,
אויך זיי דאס געפעלט,
כדי זיין פארזארגט
מיט רוה אויף דער וועלט.

איך גרייט זיך אין וועג...
ס'איז ענג און עס דריקט...
און מיט זייער האר
האב איך זיך צוקריגט...

צו זיי

...און אייער אמת
איז מיר דערווידער:
ער גרילצט מיר אין אויער,
ווי פאלשע לידער.

איך קאן איהם ניט הערען,
און קאן ניט פארטראגען:
ווי דום איז דער אמת,
ווען איהר קומט איהם זאגען.

א ליגען פון הארצען —
ער וועט מיך באטויען,
איהם וועל איך הערען,
איהם וועל איך טרויען.

א ליגען פון הארצען —
איהם וועל איך גלויבען:
ער וועט מיך באלעבען
און וועט מיך דערהויבען...

געלויבט

געלויבט און געבענשט זאָלען זיין
די יענע, וואס שטעלען זיך איין
פאר די, וואס אליין זיינען שוואך
זיך רעטען פון נעצען פון שמאך,
וואס קענען אליין ניט פארשטעהן
און לאָזען צום פייער זיך געהן...

געלויבט און געבענשט זאָלען זיין,
וואס בויגען זיך קיינמאָל ניט איין
פאר די וואס רעגירען די וועלט
מיט אלערליי שווינדעל און געלט;
וואס שטעהען מיט ווירדע און מוטה
פאר די, וואס זיי האַלטען די רוט...

געלויבט און געבענשט זאָלען זיין
די יענע, וואס קוקען אריין
אין תפיסה, וואו פינסטער און שווארץ
מיט פרייד און מיט ליכט אין דעם הארץ...
וואס צאָהלען מיט יאָהרען אָהן צאָהל
פאר פריעד, וואס וועט קומען אמאָל...

געליבט און געבענשט זאָלען זיין
די יענע, וואָס קוקען אריין
אין צוקונפטס פארבאָרגען־געזיכט
און ברענגען פון דארטען אונז ליכט
און גיסען אריין עס אין היינט
צו טרייסטען די אָרימע פריינט...

דער רייטער

זיי זיצען און ווארטען... ווי שטיל!
די בשורה איז ווייט, דאָך זי קומט:
אַ רייטער אַ ווייטער — ער ברומט
אַ רייטער אַ ווייטער — ער קומט...

ווער איז ער, דער רייטער, און וואו?
דער רייטער ער טראָגט זיך און יאָגט...
דאָס פערד זיך אַז פעלזען צושלאָגט...
דער רייטער ער וויל ניט קיין רוה...

און שטילער און שטילער זאָל זיין!
דער רייטער — ער איז שוין אין וואַלד,
און קומען אהער וועט ער באַלד...
שוין נעהענטער... הערט זיך נאָר איין!

די בוימער, ווי שומרים גערדיכט,
זיי רוישען דעם רייטער א ליעד,
דער רייטער ער ווערט גאר ניט מיעד...
איז הימעל באווייזט זיך א ליכט...

ער קומט באלד דער רייטער צו אייך...
דער וואלד דער גערדיכטער איז אוים,
ער רייט פון דעם וואלד שוין ארוים —
ער דאַרף נאָר אַריבער א טייך...

אין פינסטערער צייט

אויפגעעפענט אַלע קברים
פון בית־עולם פון דעם אַלטען :
אויפגעשטאַנען זיינען יענע
בייזע, פינסטערע געשטאַלטען.

היט זיך, לעבעדיגע מענשען,
פאַר די טויטע אין די גאַסען :
זאָל פאַרשווינדען יעדער שמייכעל —
ניט מיט מתים זאָלט איהר שפּאַסען.

די סקעלעטען זיינען שטאַרקער
פאַר די לעבעדיגע ריזען :
יעדער בליק פון אויגען־לעכער
לעכערט אייער האַרץ ווי שפּיזען...

זעהט איהר איינעם — איך דערקען איהם
יענעם אכזר פון די רוימער:
שעהנסטע טעמפּלען צינדט ער אונטער
און שנייט אָב די יונגסטע בוימער.

צווישען זיי דער אינקוויזיטאָר —
אַך, ווי לייכט איז איהם דערקענען!
שטילער, קינדער! הערט אויף לערנען! —
ער וועט הייסען אייך פאַרברענען.

מורמעלט ניט בסוד אפילו,
ווי אַמאָליגע מאַראַנען:
דען דער מסור הינטערן פּאַרקאַן
איז פון גרוב אויך אויפגעשטאַנען...

דער חלום פון ריז

שלאָפען געלעגט זיך האָט וואו אין אַ לאַנד —
איינער אַ ריז, און ער שלאָפט נאָכאַנאַנד.
שלאָפט ער אַ יאָהר אָפּ און שלאָפט ער אָפּ צוויי,
חלומ'ט ער שווערעס און אונז טוט עס וועה.
וואַכען מיר אַלע און טראַכטען אין שרעק:
ווער וועט דעם ריז אַמאָל געבען אַ וועק?
זאָל ער ניט חלומ'ען שרעקען און פּיין,
זאָל פון זיין חלום דער העלד קיינער זיין.

זיינע וואונדער...

זיינע וואונדער זיינען גרויס,
אז די וועלט — זי האַלט נאָך אויס.
אז נאָך איינער האָט זיין קלייד
ניט צוריסען אין זיין לייד:
אז נאָך איינער אויף דער גאַס
טראָגט ניט אויף זיין קאָפּ קיין אַש,
און אז נגוה מיט איהר גלאַנץ
שטעהט נאָך פעסט אזוי און גאַנץ:
אז די זון — זי הענגט נאָך הויך
און ביי נאַכט — די שטערען אויך:
אז קיין בת־קול, ווי אמאָל,
רופט נאָך ניט פון באַרג און טאָל —
אז ער זעהט דאָס אַלץ און שווייגט,
האָט ער זעלבסט זיך איבערשטייגט...

פון איין זייט וועלט

אין איין זייט וועלט — דאָרט געהט א זון אויף
און פון דער צווייטער — וואָלקען ציהען:
פון איין זייט וועלט קומט אן משיח
און אין דער צווייטער שקלאַפען קניען.

און זי, די מענשהייט, שטעהט אין מיטען,
א שטיל־דערשראָקענע, דערפרעהטע:
עס וויל איין זייט די וועלט פארשלינגען
און העל באַלייכטען וויל די צווייטע.

אך, וואו וועט איצט די מענשהייט ווענדען
די אויסגעשפּרייטע הענט, די בליקען?
אהין, פון וואנען ס׳קומט ערלייזונג,
צי דאָרט, וואו רויך און פולווער שטיקען...

וואוהין — דו, מענשהייט? טראכט א ווייל
צו וועלכער זייט דו זאָלסט זיך ווענדען...
צי געהסטו צו משיח׳ס פייער?
צי וועט דער רויך דיין בליק פארבלענדען?

איך האָב געוואָלט

איך האב געוואלט דערגעהן
דורך מיר אליין,
ווער איז ער פּאָרט, דער מענש —
געוואָלט פארשטעהן.

איך האָב געקוקט, געקוקט
אין זיך גאָר לאַנג,
און אויסגעפארשט מיין לוסט
און מיין פארלאַנג.

צו וואָס וואָלט איך געווען
אויך מאַנכמאָל גרייט:
וואָלט איך פאַרהונגערט שטעדט
און קינדער פיעל געטייט?

וואָלט איך אין שטאַנד געווען,
ווען איך וואָלט האָבען מאַכט,
צו קאָנען ברענגען הילף
און ניט געבראַכט?

איך האָב געוואָלט דערגעהן,
געפאָרשט מיט וועה:
צי בין איך אויך אַ מענש
אַזוי ווי זיי?

איך האָב זיך צוגעהערט,
מיין האַרץ געהיט:
צי בין איך אויך אַ מענש? —
ניין — כ'בין עס ניט!...

דערזעלביגער

„אַמאָל וועט די וועלט ווערען שעהן!“
איך הער זי, די טרייסט, נאָכאַנאַנד:
דאָך, ווער וועט זי שעהן מאַכען, ווער? —
פאַרשטעהן עס בין איך ניט אין שטאַנד.

דער מענש! — אַך, מיר קענען איהם גוּט
מיר ווייסען שוין קלאָר, ווער ער איז:
מיר האָבען געזעהן איהם ניט לאַנג —
אַנטקעגען זיין פריינד מיט אַ שפּיז.

דער מענש, וואָס ער האָט זיך פאַרשטעקט
אַזוי ווי אַ חיה אין וואַלד,
געלויערט אויף איינעם, ווי ער,
געשאָפען אין זעלבען געשטאַלט.

„אַמאָל וועט די וועלט ווערען שעהן!“ —
דאָך גלויבען אין דעם איז מיר שווער:
און קוק איך צום טרייסטער זיך צו —
איך האָב איהם דערקענט — דאָס איז ע ר.

איז נאָר וואָס געקומען פון וואַלד,
איז נאָר וואָס געקומען פון פעלד.
דאָס איז דאָך דערזעלביגער מענש, —
און ער קומט באַשעהנען די וועלט!...

ווען?

ווי מיר וואַרטען, ווי מיר האַרען
אויף די גרויסע ווערטער:
קינדער צאַרטע וועלקען, דאַרען
אין די וויסטע ערטער.

הייזער שטעהען ניט געהייצטע,
פענסטער שטאַר אהן שויבען:
ווען שויז וועלען די געריי‌צטע
קומען שטיל ווי טויבען?

ווי די אונשולדיגע קינדער
ווערען בלייכער, בלייכער!
ווען־זשע וועלען אלטע זינדער
ווערען צאַרטער, ווייכער?

שיפען שטעהען ביי די ברעגען
פול מיט שפייז געלאַדען:
ווען וועט שויז דער ים זיי מעגען
ברענגען צו א באַדען?

און א זון אויף ערד און ים׳ען
העל איז אויפגעגאַנגען:
ווען שויז וועלען מיר צוזאַמען
זיך די הענט דערלאַנגען?

ווי מיר ווערען אונגעדולדיג —
ס׳ווערט דאַס הארץ צוריסען:
ווער ס׳איז אונשולדיג און שולדיג
ווילען מיר ניט וויסען.

ווער עס וועט דער ערשטען זאָגען:
פריעד דער וועלט און לעבען! —
האָט זיך קיינמאָל ניט געשלאָגען
און ער איז פאַרגעבען...

עלזאס-לאטערינגען

מיליאנען זיינען זיי געשטאנען
א איינער קעגען צווייטען...
— וואס ווילט איהר איינע פון די אנד'רע,
צו וואס זאלט איהר זיך טויטען ?...

עס הילכען אב מיליאנען שטימען —
א קראכען און א קלינגען ;
— עס איז א קאמף אויף טויט און לעבען —
פאר עלזאס-לאטערינגען.

מיליאנען זיינען זיי געשטאנען.
די רייהען ווערען שיטער :
דער קאמף ער געהט נאך אן מיט צארען,
דער קאמף געהט אן נאך ביטער.

וואס איז דער ציעל, וואס טרייבט אייך, העלדען,
וואס שטארבט איהר מיט א זינגען ?
און שטימען ענטפערן : מיר שטארבען
פאר עלזאס לאטערינגען !

מיליאנען זיינען זיי געוועזען
און טויזענדער געווארען —
די טויזענדער זיי זיינען מוטיג,
דער קאמף געהט אן מיט צארען.

העי, ליבע מענשען, הערט! באטראכט זיך:
די ערד וועט אייך פארשלינגען...
עס דונערען די לעצטע שטימען:
— פאר עלזאס-לאטערינגען.

מיליאנען זיינען זיי געשטאנען,
פון ווילדען האס געטריבען:
מיליאנען זיינען זיי געוועזען —
ווער וויים, ווי פיעל געבליבען?

פאר וואס אזוי פיעל בערג מיט טויטע?
ווער קען דעם זין דורכדרינגען? —
עס ענטפערט אב א שווארצע קראהע:
פאר על—זאס לא—טע—רינ—גען...

א טרוים

ביי א רונדען טיש
זעה איך מענשען זיצען:
מעסער שארף און בלאנק
אין די הענט דארט בליצען.

באלד וועט מען די ערד
ברענגען און צושניידען
מיט גערעכטיגקייט —
קיינער זאל ניט ליידען.

ברענגט מען גלייך די ערד,
איינער מאכט הויך קידוש...
(ס'חלומ'ט מיר אזוי
ווייל איך פיהל בלויז אידיש...)

שניידט מען זי אריין
מיט א שארפען מעסער:
איינעם — אויבענאן —
אז המוציא גרעסער.

איך — איך זיץ ביים ברעג
מורמעל מיר א ניגון...
זיץ מיט שטאט און ווארט
אויך א שטיקעל קריגען.

ווארט איך און ערוואך —
ערשט עס איז א חלום...
זאל צו גוטען זיין,
צו געזונט און שלום!

אלע אינזלען

אלע אינזלען אויסגעפונען,
אלע וועגען — ניט מעהר פריי:
קענסט ניט לעבען אויף דאס ניי
אונטער אלע זיבען זונען.

שווער... עס דריקט... ניט אויסצוהאַלטען —
אפשר דאַרטען... אפשר דאָ ?
ניין, ס'איז מעהר קיין אָרט ניטאָ
פון דער וועלט זיך וואו באַהאַלטען.

שאַדענס

אַלעס וועט ווערען פאַרריכט,
גלייך וועלען ווערען די טאָלען,
זיין וועט דער שאַדען באַצאָהלט —
מיר אָבער, ווער וועט באַצאָהלען ?

כ'האָב איז דעם מענשען געגלויבט,
פלעג איהם אַלס ברודער זיך מאָלען, —
האָט מען מיין גלויבען גערויבט —
ווער וועט מיין שאַדען באַצאָהלען ?

שלעסער פאַר מענשליכען גליק
האָב איך געבויט און באַזעסען :
האָט מען זיי חרוב געמאַכט —
מיך אָבער האָט מען פאַרגעסען.

קוואַלען, וואָס האָבען געטריפט
אַלערליי ליעבעס־גענאַדען,
האָט איהר פאַרשאָטען מיט גיפט —
ווער וועט באַצאָהלען דעם שאַדען ? !...

א ים־ליעד

חעי, דו גוטער קאפּיטאַן,
זאָג, ווען געהט שוין אָפּ פון דאַן
אונזער שיף אין וועג?
מיט דעם האַרצען, טיעף פאַרבענקט,
מיט די אויגען, אַנגעשטרענגט —
וואַרט איך לאַנגע טעג.

אונזער שיף — נאָך אימער גוט
און זי האָט זיך אויסגערוהט,
און זי וויל ניט זיין
מעהר צום טריבען ברעג געשמידט
און ווי אונז — דער שיף אויך ציהט
אין דער וועלט אַריין.

דו אויך, קאַפּיטאַן, אַליין
קענסט שוין לענגער דאָ ניט שטעהן —
ניט געוועהנט דערצו!
דיינע אויגען שוין אַ צייט
קוקען שטענדיג ערגעץ ווייט,
דיר איז לעסטיג רוה!

די מאַטראָזען — אַלע זיי
זיינען פול מיט צער און וועה
אָהן דעם יוגענד־פלאַם:

שלעפּעז זיך ארום איז שטאָדט
אַהן אַ גלויבענ. אַהן אַ גאָט —
בענקענ נאָכ'ן ים ?

מעהר פון אלעמען איז באַנג
מיר, דעם פּאַסאַזשיר פון לאַנג.
איינעם פון דיין שטאַם:
וואו איך ווענד זיך איז מיר שווער
און מיר דאכט זיך, אז איך הער
ווי עס רופט דער ים !

וואו איז ער?

וואו איז ער, דער איינער, דער העלד ?
שוין לאַנג ניט געזעהן,
שוין לאַנג ניט געווען
ביי אונז איז דער אָרימער וועלט.

ער מוז דאך פּאָרט ערגעץ וואו זיין:
עס איז בלויז געהיים
זיין שטוב און זיין היים,
ער לאָזט צו זיך קיינעם אריין,

און אפשר מיט אונז איז ער גאַר,
און איז אומעטום
און קוקט זיך אַרום,
און טראַכט זיך: ניט ווערט איז דער דור!

דאַן ווייזט זיך — דײַן וואָרט פאַר זיי זאָג!
און ווייז זיי דעם וועג
צום ליכטיגען ברעג,
וואו ס׳צינדט זיך דער קומענדער טאָג...

אין אונזערע טעג

א מאַן איז געקומען צו אונז אין די טעג,
א מאַן; א געוועהנליכער מאַן:
דאָך נייגיער האָט ער ביי אונז אַלע געוועקט:
עס איז נאָך אַזעלכער פאראַן!

מען האָט איהם באַטראַכט און מען האָט איהם באַקוקט
באַטראַכט איהם פון קאָפּ ביז די פיס:
און וואו איז זיין פּנים געוועזן א קנייטש —
געזוכט האָט מען דאָרט וואָס עס איז.

און האָט ער גערעדט ווי א מענש, מיט פאַרשטאַנד,
און האָט נאָך געשמייכעלט צומאָל —
דער וואונדער געוועזן איז מעהרער נאָך גרויס:
ווי מענשליך עס קלינגט דאָך זיין קול!

און האָט מען געפרעגט איהם, צו זיינען זיי דאָרט
די מענשען אַזוי ווי אָט ער?
האָט ער זיך צולאַכט און געענטפערט: נו, יאָ...
און נאָכדעם דאָך אָפּגעזיפצט שווער.

און האָט מען געפרעגט איהם, צי עסט מען דאָרט גראָז?
האָט ער זיך צושמייכעלט: ווי דען?
און ברויט, ווי מיר דאָ? דאָס געבאַקענע ברויט? —
געענטפערט האָט ער: ווען ניט ווען?

און האָט מען געפרעגט איהם, צו זעעט מען די ערד?
זיין ענטפער: אַן אַנדערער זעעט!
און האָט מען געפרעגט איהם: צי
געענטפערט האָט ער: אַמאָל געהט...

אַזוי גאָר? איז הייסט עס נאָך ניט דורכאויס ווילד
די וועלט דאָרט — דער וואונדער איז גרויס...
— יאָ, יאָ! האָט געענטפערט פון דאָרטען דער מאַן
מען מענשעלט זיך ביסלעכווייז אויס...

פאַרגעבונג

עס פליסט איז מיר בלוט פון באַליידיגטען איך —
כ׳ליעב דעם, וואָס געקומען פאַרמאַטערט און מיעד
און האָט מיט אַ האַרץ פול חרטה און צער
אַנידערגעקניהט פאַר׳ן שוועל פון זיין האַר.

און ווען ס'איז דער האר פון זיין פּאַלאַץ אַרוים
און האָט אַנגעקוקט, ווי דער מידער זעהט אוים,
האָט ער זיך מיט קלינגענדען לאַכען צעלאַכט —
דעם אָרימען האָט עס קיין וועה ניט געמאַכט.

ער האָט זיך געלאָזען צוריק צו זיין היים,
מיט ליכטיגער האָפנונג אין האַרצען געהיים.
דער וועג איז געוועזען פאַרלאָזען, פאַרוויסט —
די זון פון דעם הימעל האָט אַלעם באַגריסט.

אַ טעמפּעל אינמיטען געשטאַנען איז לעער, —
די הייליגע בילדער — געוועזען ניט מעהר:
ער האָט איהם, דעם טעמפּעל, דער מידער דערקענט
ער האָט איהם געשענדעט מיט אייגענע הענט...

דאָך איז נאָר אין טעמפּעל געבליבען איין בילד,
וואָס האָט אויפ'ן מידען געקוקט אַזוי מילד,
עס האָט איהם דאָס בילד ווייך געגלעט און געטרייסט
און האָט ווי געשמייכעלט; ניט זיי צופיעל דרייסט.

די ערוואַרטונג

איך האָב לאַנג ניט געהאַט שוין די פרייד
אין מיין איינזאַמען, שטילען געצעלט:
איך האָב לאַנג ניט געשריבען קיין בריעף
צו דער היים, וואָס איך האָב אויף דער וועלט.

און ווי גרויס איז די פרייד! גאר די וועלט
דאַן פאַרשווינדט מיט איהר פרייד און איהר וועת:
דיינע ליעבסטע בלויז שוועבען פאַרביי,
ניט דו שרייבסט, נאר דו רעדסט דאַן מיט זיי.

אַט די פרייד האָב איך לאַנג ניט געהאַט,
און מיין הארץ איז פול אַנגסט און פול שרעק:
טאַ פאַרוואָס, ווען איך זעץ זיך צום טיש,
ווארף איך עלענד די פעדער אוועק?

ביים אוועקפאָהר האָב איך ניט געקריגט
זיך מיט קיינעם אפילו גאר לייכט:
ווען איך האָב זיי געזאָגט דעם אַדיע
איז געוועזען מיין אויג אַזוי פייכט.

ווען איך האָב זיי געזאָגט דעם אַדיע
האָב איך יעדען געגעבען דאָס ווארט:
מעג דער מזל פאַרוואַרפען מיך ווייט —
כ'וועל אייך גריסען פון איטאַליכען אָרט.

אָדער בין איך געוואָרען דאַ שלעכט,
און מיין הארץ איז געוואָרען פאַרשטיינט?
טאַ פאַרוואָס האָב איך נעכטען ביי נאַכט
זיך דערמאָנט אַן מיין היים און געוויינט?

ניין, פאַרגעסען זיי האָב איך דאַ ניט,
און אויך דאָרט זיך מיט זיי ניט געקריגט;
נו, ווער איז דאַ פאַרט שולדיג? מיין בריעף
איז מיין הארץ א פאַרבלוטיגטער ליגט...

נ׳, צוטיילט זיך שוין, שותפים, אויף גיך:
איינעם ים און דעם צווייטען די ערד;
אבי לאזט נאר א פלאץ פאר מיין בריעף,
זאל מיין בריעף קענען געהן ניט געשטערט...

דער רוף

עס איז אזוי עלענד ארום און ארום
און אלץ איז פארשולדיגט, און יעדער וועג — קרום.
און אלעמענס הערצער — פארפרוירען אין שרעק —
אך, קום, דו, ערשיינונג, אנטפלעק זיך, אנטפלעק!

אנטפלעק זיך, ערשיינונג, אזוי ווי אמאל
צום נביא אין איינזאמען, פינסטערען טאל.
באוויוז זיך אלס מלאך, אלס פייער א שטיק,
גיס אפ איהם מיט פלאמען, זיין הארץ און זיין בליק.

איז איצט דען א בעסערע, פרימערע צייט?
צי זיינען אין נבוה איצט בעסער די לייט?
און וואו דו וועסט הייסען — דארט טראגט ער דיין פלאם,
צי דורך דער יבשה און אויך דורכ'ן ים.

און זאל ער, דער שטורעם, צוברעכען די שיף
וועט ער צו זיי רופען פון אפגרונט'ס טיעף.
און ער וועט זיך ראנגלען מיט כוואליעס און ווינד,
צו קומען און שטראפען דאס בייזע געזינד.

ס'וועט זיין אַמאָל

„ס'וועט זיין אַמאָל..."
אַך, ווען און וואו?
איך וויל זי שוין
און דאַ די רוה.

„ס'וועט זיין אַמאָל..."
דאָס אַלטע ליעד!
צו זינגען דאָס
בין איך שוין מיעד.

ווי קען מיין האַרץ
זיין איצט באַרוהט,
אַז ס'וועט אַמאָל
זיין ווען גוט.

איך קען ניט זעהן
ווי זעהט ער אויס,
צי איז ער קליין,
צי איז ער גרויס.

פאַרוואָס קומט דעם,
וואָס איז ניטאָ
מעהר גליק פאַר דעם
וואָס איז שוין דאָ?

כ׳פארגין דער וועלט
זאל זיין באפרייט,
זאל גליקליך זיין
אויך נאך מיין צייט.

דאך ווער עס לעבט
אויף דר׳ערד אצינד
האט שוין דערמיט
דאס גליק פארדיענט...

ווער...

ווער האט אונזער פעלד צוגראבען —
מאמע ליעבע — זאג?
— שא, מיין קינד, מען וועט דערהערען
וועט אונז זיין א קלאג...

וואס פארהענגסטו אלע פענסטער,
ווען דער טאג געהט אויס?
— ליכט איז, קינד, אין לאנד פארבאטען,
ס׳טאר קיין שטראל ארויס...

וואס־זשע שטעהסטו אין דער רייהע
פון דער פריה ביז נאכט?
— כ׳האב, מיין קינד, אויף ברויט געווארט דארט
און זיך ניט דערווארט.

וואס־זשע וועלען מיר איצט עסען?
ס'איז דאך לאנג שוין צייט.
אפשר וועט די הילף נאך קומען
פון דער ווייט...

א פראגע

און ווער עס האלט אפ די פרייד פון דער וועלט
איין מינוט, איין מינוט —
ווי קען ער אליין — איך קען ניט פארשטעהן —
דאן לעבען בארוהט?

און ווער עס פארהאלט דעם שאל און דעם רוף
צו לעבען און גליק —
ווי קען ער אליין א גליקליכער זיין
מיט לויטערן בליק?

און ווער עס דערלאזט איז קעלט און איז פראסט
זאל אויסגעהן די וועלט —
ווי קען ער אליין ביין פייער דאן שטעהן
איז ווארמען געצעלט?...

שטורמישע צייטען

שטורמישע צייטען, ווי טייכען
וואלטען צוהוליען זיך ווילד:
אין דער געשיכטע קיין גלייכען
האט זיך אזוינס ניט געשפּיעלט.

אלץ וואס געלעגען פארפראָרען
איז אפּגעגאנגען אין טאל:
אייז־בערג פון טויזענדע יאהרען
שמעלצען פון זיך מיט אמאל.

זאמדען פון איינזאמע ברעגען
האבען די שטראָמען פאַרדעקט:
חורבות פון איינזאמע וועגען
האבען פון שלאף זיך געוועקט.

איידעלע שררות און זאטע
קוקען ארום זיך מיט שרעק,
וואנדערער שטילע און מאטע
בלאנזשען און זוכען א וועג...

פון בארג און טאָל

און דאס אלץ, וואס מיר האבען ערוואַרבען
אויפ׳ן בארג פון אמאָל,
וועט דאס ווערען פארוויסט און פארדאַרבען
פון די נארען אין טאָל.

ווען דער בארג וועט א וויסטער שוין בלייבען
וועט נאך אלץ זיי זיין קארג
און זיי וועלען די היטער צוטרייבען
און צונראבען דעם בארג...

און עס וועט יעדער היטער, א מאַטער,
טיעף באהאַלטען זיין ווען,
און ער וועט אויף דער ערד אויף דער גלאַטער
מוזען זינגען מיט זיי...

זייט ניט בייז...

זייט ניט בייז פאר שטילע ליעדער
אין דער גרויסער צייט:
אפען זיינען אלע פענסטער
און ער שטעהט ביי׳ן זייט.

זייט ניט בייז פאר בלאסע ליעדער
אין דער רויטער צייט...
צוגעשלאסען אלע טויערן
און די הילף איז ווייט...

ווען די בלעטער פאלען...

ווען די בלעטער פאלען
פון די צווייגען אפ,
שאקעלט פילאזאפיש
דאן דער בוים זיין קאפ...

ס'איז א בוים אן אלטער
און איז אזוי קלוג,
און געזעהן אין לעבען
האט ער שוין גענוג.

ס'איז א בוים אן אלטער
און ער שטעהט שוין קרום,
גלויבט אין עולם הבא,
ווי דער שטייגער — פרום.

ס'איז א בוים אן אלטער
און ער ווייס, אז ער
וועט אמאל אויך פאלען —
פיהלט ער טריעב און שווער.

דאַד אַז בלעטער פאַלן
אַרט עס איהם ניט פיעל:
אַלע יאָהר דער זעלבער
טרויעריגער שפּיעל.

ס'ליגט אַ זין פאַרבאָרגען
אין דעריין מסתם.
ניט די בלעטער — טראַכט ער —
ס'איז דערהויפּט דער שטאַם!

און ער גיט אַ שאָקעל
מיט זיין אַלטען קאָפּ
און די יונגע בלעטער
שיטען זיך אַראָפּ...

אין מיטען נאַכט

(פאַנטאַזיע)

אין מיטען נאַכט, אין מיטען נאַכט
אַ שטימע רופט פון ערגעץ וואו:
אין מיטען נאַכט ערוואַכט, ערוואַכט!
דאָס גיט די מוטערס ניט קיין רוה!

זיי שטעהען אויף, זיי וואַכען אויף
און קוקען אום זיך היין און הער:
זיי הערען אַלץ דעם וויימען רוף
און קיינע קען ניט רוהען מעהר.

זיי שלאפען ניט, זיי שלאפען ניט,
די מוטערס אלע אויף דער וועלט:
זיי געהן מיט, זיי ציהען מיט
אהין, אהין צום רויטען פעלד...

אויף דער וועלט...

אויף דער גאנצער וועלט טראגט זיין גייסט זיך אום,
רוהיג, והוג, פריינד, גאט איז אומעטום...
גלויבסטו ניט דעריין? ס'איז א לעערער ווארט?
אויב אזוי, איז שרעק דא אזוי ווי דארט...

כ'זוך א ווארט פאר דיר און געפין איהם ניט...
דו פארשווינדסט פון מיר... כ'הער די לעצטע טריט.
כ'הער די לעצט עטריט און ארום איז שטום,
כ'הער אן עכא בלויז: גאט איז אומעטום!

איך שפיעל אייך ניט...

איך שפיעל אייך ניט דעם „גרויסען מאן"
ווי די באקאנטע שפיעלער,
איך בין אליין דאס פובליקום —
און אפטמאל גאר נאך שטילער...

קיין „נביא" האב איך ניט געשפיעלט,
די צוקונפט ניט פארקינדיגט
און מוסר קיינמאל אייך געזאגט —
איך האב אליין געזינדיגט. —

איך האב קיין לאנד פארשפראכען אייך,
וואו האניג מילך זאל פליסען:
און וואו עס קען אייך בעסער זיין,
ווי איהר קען איך ניט וויסען.

און ווען די וועלט פארגאסען איז
מיט בלוט און רויטע פלאמען,
בין איך פארווירט, אזוי ווי איהר
און ווארט מיט אייך צוזאמען...

II

חרוב'ע הײמען

הילף!

די אָרימע גאַס אין דער היים —
קיין אונגליק האָט איהר ניט געמיטען!
דער שונא האָט צווייגען און בוים
און וואָרצלען געריסען, געשניטען...

די הייזער זיי קוקען מיט גרויל,
די פענסטער זיי גלאָצען אָהן שויבען,
דעם דאַך האָט צוריסען א קויל,
פאַרבלוטיגט, פאַריאָגט זיינע טויבען...

די קינדער, וואָס האָבען באַגליקט,
געוועקט אין איהר גלויבען און האָפען —
דער הונגער האָט אַלע פאַרוויגט —
די קינדער די קליינע — זיי שלאָפען...

די פרייד פון דער גאַס איז פאַרשטערט,
קיין שפּילען פון קינדער — ניטאָ מעהר!
אין לופט, ווער עס הערט נאָר, דער הערט
פון עלענדע מוטערס א יאָמער...

ווי אזוי ער זעהט אויס...

איך האָב אין דער איינזאמער נאכט
פון ברודער פון ווייטען געטראכט...
פון ברודער, פון וועלכען שוין לאנג
עס ווערט ניט דערטראָגען קיין קלאַנג...

ווי געהט עס, ווי געהט עס איהם דאָרט
אין יענעם פאראונגליקטען אָרט,
וואו ער איז, א פרייער, פארשפארט
און װאַרט אויף דערלייזונג און װאַרט?

ווי זעהט איצט דער ברודער דאָרט אויס...
מיין בענקשאפט און נייגיער ווערט גרויס...
כ'מוז האָבען פון איהם א געריס,
זיין איצטיגער אויסזעהן ווי איז?

פון די פיס אויסגעטאָן מיינע שיך,
מיט שמאָטעס פארבונדען זיי גיך...
צופליקט אויך מיין ראָק און מיין העמד —
אזוי געהט ער אום אין דער פרעמד.

מיט קרייד אויסגעשמירט מיין געזיכט —
אזוי געהט ער אויס, ווי א ליכט.
און ריכטיגער זעהן נאָך זיין בילד:
מיין פינגער געקייט האָב איך ווילד.

און טיפֿער צו זעהן זיין געשטאַלט —
די פֿענסטער — געעפֿענט זיי באַלד,
איך האָב גלייך געציטערט פֿאר קעלט —
אזוי פֿריהרט ער דאָרט אין דער וועלט...

און אז איך האָב אַלץ עס געטאָן —
מיין האַרץ האָט א ציטער געטאָן,
עס האָט מיך געשטיקט א געוויין —
אזוי וויינט ער דאָרטען אליין.

דאָס קליינע קינד

מאָלט זיך פֿאר די אויגען
מיר א בילד אצינד:
זיצט אין שטוב די מאַמע,
נעבען איהר דאָס קינד.

אוועגט איז אין שטיבעל,
קוים דאָס לעמפּעל ברענט,
פּונקט ווי זיי, די שאָטענס,
שווייגען אויף די ווענט...

וואָס דאָס קינד מעהר הונגערט,
מעהרער ווערט עס קלוג...
שטעלט שוין ניט קיין פֿראַגען,
ווייס שוין אַלץ גענוג...

ווען וועט ווערען בעסער?...
אזוי לאַנג געוואַרט...
ניין, ער וועט ניט פרעגען —
מ'האָט איהם אָפּגענאַרט...

פּלוצלונג פּיהלט ער, עפּעס
אויף די בעקלעך רינט:
צו דער שטילער מאַמען
קוקט אַרויף דאָס קינד.

ניין, ניט אַלץ איז ליגען,
ווי ער האָט געמיינט —
אַלץ איז לויטער אמת
ווען די מאַמע וויינט...

אויף פּוילענס טייך ווייקסעל...

אויף פּוילענס טייך ווייקסעל... מיר זיינען געזעסען
ביים זאַמדיגען ברעג:
מיט ליפּען פאַרשמאַכטע, אָהן טרינקען אָהן עסען —
געראוהט פון'ם וועג

עס זיינען געקומען אנטקעגען די פּוילען
און האָבען געלאַכט:
מה יפית צו זינגען אונז שפּאַטיש באַפוילען
און חוזק געמאַכט.

פון קעלט האבען אונזערע זויגלינגס געציטערט
און האבען געוויינט...
נאר מיר זיינען שווייגענד געזעסען פארביטערט,
די הערצער פארשטיינט.

מיר האבען אין הארץ בלויז א שבועה געגעבען,
געהויבען די האנט,
צו פאדערן חשבון פאר איטליכען לעבען
פון בלוטיגען לאנד...

די קערה

אלע ערב יום־כפורים,
איידער ס'פלעגט די זון פארגעהן,
פלעגט אין פארהויז פון בית־מדרש
אויסגעשטעלטע טישען שטעהן.

און די טישען פול מיט קערות,
אויסגעשטעלטע אין דער רייה;
זיין נדבה ווארפט דארט יעדער
ווער עס געהט דעם טיש פארביי.

„פאר די אידען אין „מאראקא"
און „פאר ברידער אין דער ווייט",
און „פאר שיך פאר אר'מע קינדער"
און „פאר האלץ פאר ארמע לייט".

און „פאר קראנקע קינפעטאָרינס"
און „פאר אידען יורדים סתם":
„פאר עגונות, וועמעס מענער
„לעבען ערגעץ איבער'ן ים..."

יעדער צעטעל אין דער קערה
איז אן אומגליק און געשריי:
יעדער אויפשריפט אין דער קערן
פלענט דערמאָנען וועגען זיי.

ביז די קערות פלעגען ענדליך
ווערען אָנגעפילט מיט געלט,
אידען זיינען ווידער אידען
און די וועלט איז ווידער וועלט...

* * *

ווער זיצט היינט דאָרט ביי די טישען
מיט די קערות אַלערליי?...
קענען דען מיליאָנען קערות
לינדערן פון פאָלק דעם וועה?

אך, פון אלע פיעלע קערות
איז געוואָרען איינע בלויז
מיט א לאַנגען — רויטען צעטעל —
בלוטיג יעדער אות זעהט אויס.

און די קערה איז א גרויסע,
ווי דער חורבן פון דער וועלט:
און א הונגעריגער זקן
זיצט ביי איהר און שעלט און שעלט...

נייע וואנדערער

ציהט א שטילע מחנה,
צווישען בוימער, צווייגען.
צווישען פעלדער וויסטע...
שרעק און שטיל, און שווייגען...

אין די צייטען אלטע
איז אזוי געוועזען.
אין די אלטע ביכער
האבען מיר געלעזען:

ביי די בבל'ם טייכען
זיינען זיי געגאנגען,
פידלען אויף די פאלמען
דארטען אויפגעהאנגען.

ניין... ניטא קיין פידלען!
דאס איז מעהר נאך שרעקליך —
אויף די פרעמדע בוימער
הענגען זיי בלויז פעקלעך...

צו מיין פאָלק

מיין אָרעם פאָלק ישראל! איך קאָן דיר גאָרנישט זאָגען
איצט, אין דער ערגסטער פון דער מענשהייט'ס צייט:
איך קאָן ניט קוקען, ווי ישעיה, אזוי ווייט
און כ'קאָן, ווי ירמיה, אזוי ניט קלאָגען.

און ווי יחזקאל זעהן וויזיאָנען איז מיר שווער,
פון שרפים און אופנים הער איך קיין געוויםעל:
מיר דאַכט זיך, אז ס'איז קיינער דאָ אין הימעל,
מיר דאַכט זיך, אז דער הימעל איז גאָר לעער.

ניט מיין, מיין אָרעם פאָלק, אז איך בין אזוי קליין,
און ס'קאָן מיין גייסט, ווי זייערער ניט שוועבען, —
ווען זיי אפילו וואָלטען איצטער לעבען,
דאָן וואָלטען זיי, ווי איך, דאָ גאָרנישט ניט פאַרשטעהן.

מען קאָן נביאות זאָגען אויף א לאַנד,
וואָס האָט א צווייטעס לאַנד אין קריעג דערשלאָגען:
דאָך קליינע קינדער אויף די שפיזען טראָגען —
דערויף איז אויך א נביא ריידען ניט אין שטאַנד...

און ער אפילו, גאָט אין הימעל, ער אליין,
ווען ער וואָלט אויף אן אמת דאָרט געווען,
און בלויז פון פייער וואָלט געוועזן זיין וועזען —
פאַר שרעק וואָלט ער פאַרלעשען זיך און ווערען שטיין...

דאָס וואָרט

דאָס וואָרט האָט קיין מאַכט —
און וואָס דו וועסט זאָגן,
וועט קומען צוריק
פאַרשעמט און דערשלאָגן.

פאַרשעהם ניט דיין וואָרט
וואָס קומט פון דיין האַרצען —
פאַרזינק איהם, דערטרינק
אין אָפּגרונט אין שוואַרצען...

איך שעהם מיך

איך שעהם מיך אַרויסגעהן אין גאַס —
און געה איך, באַהאַלט איך מיין פּנים,
מען זאָל ניט דערקענען מיין האַס,
מיין האַס צו דער וועלט מיט די שונאים.

און פּרואוו איך דערהויבען מיין בליק,
כ'וויל גאָט, ווי אַמאָל, עפּעס פרעגען —
מיין בליק קומט דערשראָקען צוריק,
א ליידיגקייט שוועבט מיר אַנטקעגען...

ניט זאגט...

ניט זאגט: זיין ליעד איז גוט —
זיין ליעד איז בלוט!
ניט זוכט קיין וואג, קיין מאס
אין זיין געזאנג:
מען זינגט ביי טויטע אהן א מאס
און אהן א קלאנג.
און ווער ס'טרינקט גיפט
דער קוקט ניט אויפ'ן שעהנעם כוס.
און זאגט ניט אויך, אז ער איז גרויס...
באוואונדערט איהם: ווי האלט ער אויס...

דער געלעכטער

טרערען קענען מעהר ניט ריהרען —
אלע טויערען פארמאכט:
איינער האט עס דאך פארשטאנען
און דער איינער האט געלאכט!

ס'האט געטראפען, ווי א נבואה,
אין דער לאנגער, פינסט'רער נאכט:
ווען מען האט צום טויט געפיהרט זיי
האט זיך איינער הויך צולאכט...

זייַן געלעכטער, ווען די מערדער
האָבן איהם צום וואַנט געשטעלט,
האָט פאַרקלונגען אַלע לענדער,
זיך צוטראָגען אויף דער וועלט.

אַלעס איז שוין גוט באַוואָרענט
און דער חשבון איז געעקט,
דאָך דאָס לאַכען פון דעם קרבן
ווי אַ דונער פּאַלט און שרעקט...

ניט געוויינט האָט אונזער קרבן —
מיר פאַרשרייבען עס אין בוך...
זייַן געלעכטער וועט זיך טראָגען
ווי אַ וואָרנונג, ווי אַ פלוך...

ס'איז פאַרשפּאַט אויף וויַיטע דורות
אייער ליעבע, אייער מאַכט...
ווען דעם זיעגער ווען זייַן קרבן
קוקט איז פּנים איהם און לאַכט!...

היינט...

היינט איז אַ נשיא געפאַלען
נעבען דעם הייליגען לאַנד:
האַנט האָט אַ ציטער געגעבען
יענע פאַרבליבענע וואַנט.

האָב איך און וויין איך צוזאַמען,
איז מיר דאָ שלעכט און דאָ גוט:
ווידער מיין פאָלק ווערט געבווירען,
טרינקט זיך א וועלט אין איהר בלוט.

אייביג, מיר דאַכט, וועל איך טרויער'ן
אויף אַלע ברידערס פאַרגעהן:
דאָך ביי די הייליגע טויערן
וועקט עס און קלינגט אזוי שעהן.

עפּעס קומט פאָר... עס באַגעגנען זיך
דורות מיט דורות אין גאַנג.
פלאַמען און נעבלען און דונערן —
און אין דער הויך א געזאַנג.

היינט איז א נשיא געפאַלען
און מיט איהם טויזענדער פיעל — — — —
בעט איך און וויין איך צוזאַמען.
קען ניט מיין האַרץ ווערען שטיל...

דער פרעמדער

איך געדענק אין דער היים,
איז געקומען א איד
און געקוקט האָט ער ווייט
און האָט אויסגעזעהן מיד.

און מיין טאַטע האָט דאַן —
איך געדענק עס ווי היינט —
פאַר גרויס נחת און גליק
אַזוי ליכטיג געשיינט.

און דער איד איז געווען
אַזוי אָרים און קליין ;
איך האָב דעמאָלט דעם סוד
ניט געקענט גוט פאַרשטעהן.

כ'וויים מיין טאַטע איז רייך,
האָט אַן אייגענע הויז,
און ער פאָהרט פון דער שטאָדט
אַזוי זעלטען אַרויס.

און דער אָרימער איד
איז געקומען פון ווייט,
דאַן דער טאַטע ער זעצט
איהם אַוועק ביי זיין זייט.

טאַ וואָס האָט ער אַזוינס
איז דעם אורח דערזעהן ?

— — — — — — — — — — — —

אַה, פון ארץ ישראל
איז דער פרעמדער געווען...

דאָס שווייגען

דאָס איז דאָס ליעד פון שווייגען
פאר לאַנגע שווערע יאָהר:
עס דרינגט און זינגט נאָך העכער
פאר אלע ליעדער גאָר.

איך האָב דאָס ליעד פון שווייגען
אין בבל נאָך געהערט:
עס האָט אין האַרץ צוגליהט זיך
און האָט מיין רוה געשטערט.

איך בין דערנאָך געגאַנגען
אין לענדער פינסטער שוואַרץ.
איך האָב דאָס ליעד פון שווייגען
באַהאַלטען אין מיין האַרץ.

איך האַלט עס און איך היט עס
ביז וואַן עס קומט די צייט,
און ווען איך וועל עס זינגען
וועט זיין די וועלט באַפרייט.

דאָס שוואַרצע בוך

פּ׳לעז א בוך א נייעם
און עס שרעקט דאָס האַרץ,
ערשט פון דרוק ערשיענען·
און דאס בוך איז שוואַרץ.

שוואַרץ זיינען די טאָוולען,
שוואַרץ איז אויך דער שריפט,
נאָר פון שוואַרצע ווערטער
רויטעס בלוט — עס טריפט.

איך באטראַכט דעם שער־בלאַט,
איך באטראַכט דאָס יאָהר:
לעז איך עס אין חלום —
אדער אויפ׳ן וואָהר?

איז דאָס די היסטאָריע
פון דער באַרבעריי
אין דעם מיטעלאַלטער? —
ניין, דאָס בוך איז ניי.

(אַך, דער מיטעלאַלטער
ליכטיג האָט געשיינט
אין פאַרגלייך מיט היינט!)
אין פאַרגלייך מיט נעכטען,

ניין, ס'איז ניט געשיכטע,
דאס ערפאהרסטו באלד,
דען די זקנים הענגען
א י צ ט ע ר נאך אין וואלד.

ניין. ס'איז ניט געשיכטע
פון די אלטע טעג:
ס'זוכען א י צ ט די קינדער
מוטערס אויפ'ן וועג.

און אויף קעפ פון ברידער
נ א ך דער חלף בליצט:
און געוויין פון שוועסטער
הערען זיך נאך א י צ ט...

ס'הערט זיך נאך דער יאמער
אויסגעמישט מיט פלוך:
ניין. פון ה י י נ ט געשריבען
איך דאס ש ו ו א ר צ ע ב ו ך.

האב איך איהם באהאלטען
אין מיין ביבליאטעק.
האבען אלע ביכער
זיך צורוקט פאר שרעק...

און אפילו יענער
פון די „גזירת־ת"ח",
האט מיט איהם געשעמט זיך
שטעהן דארט אין איין פאך...

אין דער פריה

איך האב מיר א צייטונג
געקויפט אין דער פריה:
געוואלט, דאך געציטערט
צו עפענען זי.

דער טאג איז א שעהנער,
די זון איז צו גאסט:
אז אנזאג א גוטער
וואלט היינט זיך געפאסט.

עס ווילט זיך ניט גלויבען
ביי זון און ביי שיין
נאך זאלען די מענשען
פארפינסטערט דארט זיין.

דאך שרעק איך מיך אלץ נאך
צו עפענען זי —
עס איז מיר א שאדען
די זון אין דער פריה...

די פענסטער

איהר פענסטער מיינע, ליעבע,
פון אונזער אלטען הויז.
ווי וואלט איך ווענען ווימען
ווי זעהט איהר איצטער אוים.

איהר האט אויף אונזער וועלטעל
געקוקט, ווי פון דער הויך,
אויף געהער און אויף פאהרער,
אויף קליינע קינדער אויך.

און אלע גוטע שכנים
(וועל איך זיי זעהן צוריק?)
פלעגט איהר, ווי פריינד, באוואכען
מיט אייער ליעבען בליק.

עס האט מיין יונגע שוועסטער,
ווען ס׳האט איהר וואס געדריקט,
דורך איי׳רע קליינע שויבען
אין גאס ארויסגעבליקט...

עס האט מיין גוטע מוטער
מיט ליידענדען געזיכט,
דורך אייך באטראכט דעם הימעל
צו דארף מען בענשען ליכט...

עס האט צו אייך מיין פאטער
געטאן זיך אפט אווארף,
ווען ס'האט געדאכט: א פייער
פיהרט תבואה פונ'ם דארף...

איהר פענסטער מיינע, ליעבע
פון אונזער אלטען הויז —
צי זענט איהר גאנץ געבליבען —
ווער קוקט דורך אייך ארויס?...

ווינטען

עס זיינען אויך ווינטען פאראן אלערליי —
די איינע — פון נאהענטען לאנד קומען זיי.
זיי זענען ווי אייגענע — דאכט זיך, באקאנט
און ברענגען דיר בשורות פון ערגיץ א לאנד.

און ס'דאכט זיך, אז פריינד וועלען קומען צו דיר...
די ווינטען, די גוטע... זיי קלאפען אין טיר
זיי וועקען אין הארצען פון יוגענד די טעג
און זאגען דיר אז, אז דאס גליק איז אין וועג...

און עפענסטו פענסטער און טיר פאר זיי אויף,
זיי לעשען דאס ליכט ניט, זיי בלאזען עס אויף.
זיי בלאזען אויף פלאמען אין פינסטערער נאכט
און האבען דיך יונג און געזונט דיך געמאכט...

עראינערונג

„ניין, זיי וועלען מעהר ניט קומען
יענע שטילע טעג,
יענע הויפעלער און בלומען
און דער שמאלער שטעג.

און די פוהרען מיט די זאנגען
פון דעם פעלד פארנאכט,
און די באנגליכע געזאנגען,
שטיל אזוי פארטראכט.

יענער ברונעם מיט די קייטען,
זי דארט מיט דעם קרוג,
וואס איהר בליק פלעגט מיך באגלייטען
שעמעוודיג און קלוג...

יענע שטימע פון דער מאמען:
נעח איז שטוב אריין!...
אלע שעהנהייטען צוזאמען — — —
ניין, ס'וועט מעהר ניט זיין!...

אין מיין גאס

אין מיין געסעל ווער ׳ עס שטילער
וואו איך וואוין אצי. :
און א טרויעריגער, קיהלער
וועהט ארום דער ווינט.

און א בוימעלע געבויגען
שטעהט איין זיך פארטיעפט
און א רעגענדעל געצויגען
קליינע טראפען טריפט.

ס'איז די היים, די ארימע, ליעבע ?
ניין, א פרעמדע לאנד,
דאך די קאלטע טעג, די טריבע
זיינען דיר באקאנט.

יאהרען לאנגע — ווייטע שטרעקען
האבען דיך צושיידט,
דאך דער זעלבער צער און שרעקען
נאגען שטילערהייט.

און א הינטעל ליעגט ביים טויער,
אטהעמט קוים פאר קעלט :
אומעטום דער זעלבער טרויער,
אומעטום איין וועלט.

מיר דאכט...

מיר דאכט, איך בין א קליינער אינגעל,
איך האב ערשט אנגעהויבען לעבען:
די גאנצע וועלט איז בלויז דאס שטעדטעל
און שעהנערס קען פאר איהם ניט געבען.

מיר דאכט, איך בין א קליינער אינגעל
און בין נאך ערגעץ ניט געפאהרען.
און וואס איך האב געזעהן אין לעבען
איז ווי דורך כשוף ניט געווארען.

עס איז געבליבען בלויז דאס שטעדטעל,
א גאנצע וועלט מיט זיבען גאסען:
זיי ציהען זיך אין מיין זכרון
ווי זון־באשטראלטע, גאלדענע פאסען.

דער שול־הויף איז דער פלאץ דער שעהנסטער,
די שוהלען פיער — איך זעה זיי תמיד:
צוויי טויבען אויפ'ן ארון־קודש,
צוויי לייבען הויערן ביי'ן עמוד...

דאס טייכעל קלאר און ריזעלט פרעהליך
מען קען זיך אין זיין וואסער שפיגלען:
דער ווינט־מיהל איז דער גרעסטער וואונדער:
עס דרעהען זיך אליין די פליגלען.

דער ווייטסטער וועג — צום וואלד דעם גרינעם,
אהין שוין מוז מען גהן צוזאמען.
און הינטער׳ן וואלד איז ענדע וועלט שוין
און ס׳הויבען אן זיך ווייטע ים׳ען...

ביי׳ם זיידענס הויז...

הינטער דעם הויז פון מיין זיידען
האבען זיך וועגען געצוויגען.
קינדערשע גליקען און פריידען
שוועבען מיר דורך פאר די אויגען.

פעלדער מיט ווייץ און מיט קארען
האבען געפינקעלט פון ווייטען.
ביימער געפלאנצטע זייט יאהרען
האבען געוואכט ביי די זייטען.

און גאר די פעלדער ארונטער
איז זיך א הייזעל געשטאנען,
איז מיר געווען א וואונדער,
כ׳האב ניט געוואוסט גאר פון וואנען.

שטיל איז דער דרויסען געלעגען
פונקט ווי אין דרימעל אין זיסען,
פאהרט דורך א פויער פון וועגען —
פלעגט איהם דער זיידע באגריסען.

פלעגט ער איהם פרעגען: וואס האט איהר?
רופט ער אוים שטאלץ זיינע סחורה:
פרעגט ער דעם זיידען: וואס באט איהר?
ענטפערט דער זיידע אהן מורא.

צייטען געוועזן זיינען שטילע,
יעדער האט גוט זיך פארטראגען:
יאנעק דער גזלן אפילו
האט זיך דאן קיינמאל געשלאגען.

מארפא, די שכנה, די גויה,
אידיש געקענט האט זי ריידען, —
שטיל און פארשעמט, מיט הכנעה,
פלעגט זי אריין צו מיין זיידען.

איז עס אום שבת געפאלען,
האט מען איהר חלה געגעבען:
פלעגט זיך איהר פנים צושטראלען,
ווינשען אונז: לאנג זאלט איהר לעבען.

פלעג איך מיר שטעהן און באטראכטען:
מאדנע! א גויה עסט חלה...
און עס פלעגט נאכדעם מיר דאכטען,
מענשען דאך זיינען מיר אלע...

איך גערע

איך גערענק אייך אלע
פריינד, פארוואָרפ'נע ווייט:
כאָטש עס טיילט און קיהלט מיך
אַפּ דער רוים און צייט.

כאָטש איך בין אַז אנד'רער
אויפ'ן ערשטען בליק,
לעב איך אלץ נאָך שטענדיג
מיט דעם שטילען גליק...

וואָס געלעבט האָט נעכטען
איז געשטאָרבען היינט,
אבער אייביג לעבען
אַלטע טעג און פריינט.

כאָטש איך זיץ מיט מענשען
און פארדרייך מיין לייד,
הער איך דאָך פון וויי'ן
בלויז פון אייך די רייד.

כאָטש איך וואנדעל שטענדיג
צווישען רויש און דראַנג —
רוהט מיר דאָך אין הארצען
אייער ווייט געזאַנג.

און וואָס מעהר דאָס לעבען
ווערט מיר ענג און שווער —
נעהענטער און בעסער
זעה איך אייך און הער...

די איבערגעבליבענע

זיינען פיעל צולאָפען, פיעל האָט מען צוטריבען,
פון דער גאַנצער קהילה, ניינצעהן בלויז געבליבען
אָבער מיט די ניינצעהן אידישע פאַמיליען
איז דער רב געבליבען, זייער צער צו שטילען...

אַלע הייזער חרוב נאָך די גרויסע שלאַכטען,
וואו דעם קאָפּ צו לעגען, הויבט מען אָן צו טראַכטען,
גיט מען זיך אַן עצה, שטעלט מען אויף געצעלטען,
זיך ביינאַכט צו שיצען פון די בייזע קעלטען.

אָבער קליינע קינדער געהען אום אָהן תורה,
דאָ באַפאַלט די עדה טיעפע אַנגסט און מורא,
געהען זיי און קלערען — ניט פון טרינקען, עסען —
אז עס זאָלען קינדער גאָט׳ס־וואָרט ניט פאַרגעסען.

הונגעריגע אידען הויבען אָן צו פרעגען:
וויפיעל איז געבליבען יעדערען׳ס פאַרמעגען?...
לעגט מען זיך צוזאַמען א מלמד דינגען —
איז א וויסטער חורבה קינדער־קול׳כלעך קלינגען...

האט די אר׳מע עדה אי א רב און רבי׳ן —
זיינען זיי שוין זיכער, אז זיי וועלן לעבען...
אבער קומט אן אורח וועו צו זיי אין שטעדטעל,
האט ער ניט קיין אפרוה, האט ער ניט קיין בעטעל.

אך, דער צער פון אורח — ס׳איז דער עדה׳ס וועהטאג,
אז הכנסת אורחים איז אין שטעדטעל נויטיג:
הויבען אן די הערצער ריהרען זיך און ריהרען —
און די אר׳מע נייגצעהן ווערען אלע גביר׳ן.

לעגט מען זיך צוזאמען, ווערען גרויסע סומען:
שטעהט א הויז פאר אורחים, יעדער איד מעג קומען!
דאכט זיך, אז א בת־קול לאזט פון דארט זיך הערען:
יעקב׳ס וואוינונג קיינמאל וועט ניט תרוב ווערען...

אלע מאל

אלע מאל, אלע מאל
איז מיין פענסטער דער ווינט —
ער דערמאנט, ער דערצעהלט
און ער שרעקט, ווי א זינד.
זאגט, ווער איז און וואס וויל
ער, דער ווינט?

נאָך אין קינדהייט אַמאָל,
ביי מיין פאָטער אין הויז:
נאָך אין קינדהייט אַמאָל,
ביי מיין מאַמען אין שויס —
פלעגט מיין שרעק פאַר איהם זיין
אַזוי גרויס.

ער באַזיצט אַזאַ קראַפט
און ער יאָגט אַזוי שעהן,
קומט פון פעלדער ארויס,
קומט אין שטאָט אָפט צו געהן,
און איז שטענדיג פאַריאָגט
און אליין.

און מיט מיר וואס וועט זיין? —
האָב איך דאָן זיך פאַרקלערט.
איך האָב אפשר געפיהלט,
עס וועט זיין מיר באַשערט,
איך זאָל זיין ווי א ווינט
אויף דער ערד...

פארנאכט אויפ'ן פעלד

פידלען, פידלען שפּיעלען
ערגעץ, ערגעץ־וואו...
מעלאדיען קיהלען,
גלעטען דיך מיט רוה.

ווייטע גלאקען קלינגען
מיט א שטילען פיין,
און די טענער דרינגען
אין דיין הארץ אריין.

פידלען, גלאקען, ליעדער
וועקען טיעפען וועה:
רופען פריינד דיך ווידער?
זעגענען זיך זיי?

רויטליך, א געבלומטער
אין דעם הימעל'ס זוים:
שטעהסטו א פארשטומטער
און דו וואכסט אין טרוים.

גלאקען, גלאקען קלינגען
הינטער גרינעם וועג:
און אין הארצען זינגען,
זינגען יונגע טעג...

אין טרויעריגע טעג

אין טרויעריגע טעג
מוז מען נאָך שטומען;
דאָס וואָס מען מעג —
טויג פאַר'ן דומען.

שנייד מיין האַרץ שנעל,
נעהם דאָרט אַרויס
אַלץ וואָס איז העל,
אַלץ וואָס איז גרויס.

טראָג עס דורך נאַכט,
דורך חושך געדיכט:
זאָג: כ'האָב געבראַכט
טרייסטונג און ליכט...

III

אין אלע צייטן

איינזאמע אבענדען

איינזאמע אבענדען ! איינער אליין.
קענסטו די סודות, די טיעפסטע דערגעהן :
קענסטו די צייט, וואס געווען און וועט זיין
ברענגען צו דיר אין דיין צימער אריין.
גארנישט פארבארגען איז דעמאלט פאר דיר,
און צו דער אייביגקייט אפען די טיר...

איינזאמע אבענדען ! איינער אליין,
ווערט דיר דאס הארץ אזוי לויטער און ריין.
טראכסטו ווי קורץ איז דער טאג גאר געווען,
לאכסטו פון אלץ, וואס דיין אויג האט געזעהן.
הויבסט אן באטראכטען דאס לעבען פון זיי,
טוט דיר דאס לויטערע הארץ אזוי וועה...

איינזאמע אבענדען ! קוקסט נאר אין זיך
שעפסטו דאס שענסטע ארויס פון דיין איך.
ציינגסטו עס קיינעם ניט.. מאכט מען קיין שפאס,
לאכט עס ניט אויס די פארארימטע גאס.
קוקסטו פון פענסטער ארויס צו דער נאכט —
האט דיר דער הימעל א יום־טוב געמאכט...

איינזאמע אבענדען! זייט מיר געלויבט,
גליקליכע שעה, ווען דער שלאף איז גערויבט.
גליקליכע שטונדען פון וואכען אליין —
הויבסטו דאס לעבען אז טיעפער פארשטעהן.
פאלען די מאסקעס און שלייערס אוועק,
זעהסטו אלץ אפען און פיהלסט ניט קיין שרעק...

וועלט-טרויער.

איך בין געגאנגען אין דעם שטילען פעלד, —
עס האט דער צער מיך ווייט געטריבען,
ביז וואנען איך בין שטעהן געבליבען,
איך האב דערהערט דעם טרויער פון דער וועלט.

ס'איז שטיל געוועזען, דאך איך האב געהערט
ווי עמיצער איז שטיל ארומגעגאנגען
און פול געווארען איז די לופט מיט קלאנגען,
און שטיל געטרויערט האט די גאנצע ערד.

און אט איז נאכט געווארען, די לבנה הויך —
איך ווייס ניט ווי אזוי, פון וואנען,
איז אויפ'ן הימעל ציטערדיג געשטאנען
און האט געטרויערט, דאכט זיך, אויך.

און וואס די גאנצע וועלט האט דורכגעלעבט,
אין אלע איהרע צייטען דורכגעליטען, —
האט שטיל פארביי מיר דורכגעריטען,
און דורכגעקלונגען, דורכגעשוועבט...

פערלען מיינע

אַ, איהר פערלען מיינע,
וואו זיינט איהר פארבליבען?
זאגט, איהר פערלען מיינע,
ווער האָט אייך געקליבען?

אין די ווייטסטע ערטער,
צווישען פעלד און קוואלען,
דארטען זייט איהר אלע
איינציגווייז צופאלען.

אין די טיעפסטע תהומ'ען,
צווישען גאָט און שטן,
ליעגט איהר, פערל מיינע,
איינציגווייז צושאָטען.

איך וועל לאָזען געהן זיך
איבער לענדער, ים'ען,
זוכען מיינע פערלען
קלייבען אייך צוזאמען.

איצטער וועל איך וויסען
ווען אייך צו שענקען,
אז זיי זאָלען אייביג,
אייביג מיך געדענקען.

איינס

און ווער ס'פארשטעהט ניט מיך —
פארשטעהט ניט זיך,
און פרעמד זיין איינ'נער צער —
דער איז א נאר.

דעז, מענש, פארשטעה און הער —
ווייל איך און דו און ער,
מיר זיינען אלע איינס,
בלויז איינס, ניט מעהר!...

אַמאָל איז

אַמאָל איז אַ מוזע געוועזן,
אַמאָל איז געווען אַ פּאַרנאַס,
אַ פערד איז געוועזן אַ פליגקער —
דער פליהענדער יונגער פּעגאַז.

אַמאָל איז געוועזן אַ לירע,
אַ פידעלע, אַ האַרפע דערצו:
עס האָבן געלעבט יענע דיכטער
אין צייטען פון שענקייט און רוה.

זיי האָבן געלעבט אָפּגעזונדערט,
געוויזען זיך קיינמאָל דער גאַס.
געגלויבט האָבן דעמאָלט די מענשען,
דער דיכטער באַוואוינט דעם פּאַרנאַס.

היינט זיינען די גליקען די אַלע
פאַרשוואונדען — די האַרפע איז שטום:
די מוזע, אַזוי ווי די שכינה,
זי וואַנגעלט אין גלות אַרום.

און ווען איצט פאַרבענקט זיך אַ דיכטער
און רופט אַן איהר נאָמען אַמאָל,
די יונגען פון מאַרק און קאַפּעען
צולאַכען זיך הויך אויפ׳ן קול...

וואך אויף!

וואך אויף, וואך אויף מיין הארץ
אין גראהע, טריעבע טעג:
איך האב דורך וואלקען שווארץ,
דערזעהן א העלען וועג.

די זון איז ערגעץ וואו,
און מעגען טרייבען זי
די וואלקען אהן א רוה —
זי קומט דאך שפעט, צי פריה.

וואך אויף מיין הארץ, וואך אויף,
ניט שלאף אויף שטענדיג איין:
איך האב געקוקט ארויף
און האב געזעהן א שיין.

מיין בליק האט הויך געשוועבט
אריבער רויך געדיכט,
און האב געזעהן — זי לעבט
און איז די זעלבע ליכט...

(נאָך פ. סאָלאָגוב)

אלע די ווערטער ביי אייך
האָבען מיך לאַנג שוין דערעסען:
ציהט מיך צום וואַלד און צום טייך —
וואָלט איך דאָרט אלעס פארגעסען.

וואָלט איך געזעסען דאָרט טעג,
הערען פון אינדען דאָס שוימען,
ווי זיי דערצעהלען דעם ברעג
מעשיות פון ליעבע און טרוימען...

באפרייאונג

1.

אַ, ניין, איך בין ניט דער!
טאָ ווער־זשע בין איך, ווער?
— אן אנדערער, א נייער,
א שטילער און א פרייער,
פון זיך אז אויסגעלייזטער,
און זיך אליין א טרייסטער.

א, ניי, איך בין ניט דעו
איך וויל שוין גארנישט מעהר
נאר רוה און זיין אליין
און זיך אליין פארשטעהן.

ניין, ס'איז ניט דאס, וואס מיר ווילען
און דארפען ניט דאס, וואס מיר זוכען;
מיר ליעבען גאר דעם, וואס מיר האסען,
מיר בענשען גאר דעם, וואס מיר פלוכען.

ניין, ס'איז ניט דאס, וואס מיר זאגען,
און איבעריג אלץ, וואס מיר טוען;
ווי וואלט איך שוין וועלען פון שווינדעל
פון פרעמדען און אייגענעם — רוהען!

א שעה נאר אין עכטקייט צו לעבען
און הויך זייער ליגען פארשרייען!
עס וואלט אויף מיר ברענגען אן אונגליק,
עס וואלט אבער אויך מיך באפרייען...

ניט זאָג...

ניט זאָג, ניט דערצעהל
דיין צער און דיין וועה:
דיין פריינד — ניט פארשעם,
דיין פיינד — ניט דערפרעה.

א פריינד, אויב דו האסט,
איז הילפלאָז אליין,
א פיינד, ווען ער וויים,
וועט ווארפען א שטיין...

איך בין דער הערבסט

איך בין דער הערבסט
און קלוג, ווי ער,
געליעבט, געלאכט,
און וואס נאך מעהר?

איך בין דער הערבסט,
און יעדע בלום,
אזוי ווי ער,
באטראכט איך שטום.

איך בין דער הערבסט
און וויל, ווי ער,
אביסעל זון
און גארנישט מעהר.

בעטראַגען

איך פיהל מיך בעטראגען
און וויים ניט פון וועמען:
כ'וויל אימיצען קלאגען
און וויים ניט די נעמען.

איך האב מיט א פריינד זיך
אויף אייביג געזעגענט —
ווער האט עס געגריסט מיך?
איך האב איהם באגעגענט...

איך זוך נייע וועגען,
איך האב זיי געפונען:
מיר דאכט, אויך דא האבען
שוין טרערען גערונען...

א, לייטער

א, לייטער זיך. הארץ מיינס, א לייטער זיך אוים!
קיין אויסגאנג ניטא אויף דער ערד.
דער צער פון דער וועלט איז אונענדליך און גרוים —
דיין אייגענער צער האט קיין ווערד!

וואס זוכסטו? צי קענסטו געפינען דען רוה,
ווען ס'בלאנזשעט די מענשהייט אהן זין?
און וועסטו געפינען דאס גליק ערגעץ וואו —
דאס אונגליק וועט גרייכען אהין.

און ווען עס זאל ווערען די מענשהייט באפרייט
פון גאר אל דאס בייז און דעם פיין,
נאר איינער וועט זיין ערגעץ וואו, וואס ער ליידט —
וועסט דו קענען גליקליך דען זיין?

שעהנע הערבסט־טעג

שעהנע הערבסט־טעג — איהר זענט ליעבער
פאר דעם לאנגען זומער:
אנגענעהם איז יעדער שטראהל אונז,
מיט זיין שטילען קומער.

רוהיג קענען מיר ביי׳ן פענסטער
לאנג מיט אנדאכט זיצען:
און דער הימעל וועט ניט שרעקען
מעהר מיט זיינע בליצען.

און דער בוים, וואס שטעהט אנטקעגען,
מיט פארטראכטער מינע,
פיהלט זיך גליקליך וואס ער האט נאך
צוויי־דריי בלעטער גרינע.

און דאס פליגעלע דאס לעצטע,
וואס איז נאך געבליבען,
טרייבען מיר ניט מעהר — מיר הויבען
אן עס ערשט צו ליעבען.

און דאס רוישען פון די קינדער,
וואס עס דרינגט פון וויטען,
זאפען איין מיר אין די הערצער
אויף די שפעטסטע צייטען.

און געדאנקען טיעפע קלוגע
ציהען זיך און וועבען
און אין הארצען זינגט און קלינגט עס:
לעבען! לעבען! לעבען!...

דער פילאָזאָף

גערעבט און געווען איז א פילאָזאָף —
ער האָט זיך געגריבעלט, געגריבעלט אָהן סוף.
א חבר אַ פשוט'ען האָט ער פאַרמעגט,
האָט יענער איהם צעהנדליגער פראַגען געפרעגט.

„פאר וואָס ווערט די וועלט דאַ געפיהרט אזוי שלעכט:
א קעניג איז איינער, דער צווייטער א קנעכט?"
— דו שטעלסט מיר די פראַגע צו איינפאַך — צו פלאַך:
נעהם טיעפער, נעהם טיעפער די דאָזיגע זאַך...

„און איז ניט קיין חרפּה און איז ניט קיין שאַנד:
צו וואָס וויל איין מלוכה אַלץ מעהר און מעהר לאַנד?"
— דו מיינסט דאָך מלחמות... פאַרשטעהן ביזטו שוואַך —
נעהם טיעפער די פראַגע, נעהם טיעפער די זאַך...

„און וואָס איז פון לעבען דער תכלית און ציעל:
מען האָוועט, מען יאָגט, מען באַגעהרט און מען וויל"...
— אך, דאָס איז שוין, ברודער, א שווערער באַגריף —
נעהם טיעפער די פראַגע... די זאַך, איז צו טיף.

„און וואָס איז די ליעבע... וואָס ציהט עס אזוי
די פרוי צו דעם מאַן און דעם מאַן צו דער פרוי"...?
געענטפערט האָט דער פילאָזאָף אויך אויף דעם:
— נעהם טיעפער! ווייל דאָס איז א טיעפע פּראָבלעם!

אזוי זיינען יאהרען געשוואונדען אלץ מעהר,
געפרעגט האט זיך יענער, געענטפערט האט דער...
ביז וואנען איינמאל איז א פינסטערער נאכט
האט דער פילאזאף זיינע אויגען פארמאכט...

געגראבען א גרוב האבען קברות־לייט צוויי —
דער חבר געשטאנען איז הארט נעבען זיי...
און ס'האט זיך געדאכט איהם אזוי ווי ער הערט
א שטים פון דעם טוידטען: גראבט טיעפער די ערד...

א טריענק ליעד

טרינק, מיין ארמער פריינד,
זעה, דער וויין ער שפּיגעלט!
שעדליך אדער ניט —
זיך גענוג געקליגעלט.

זיך גענוג געהיט
און געלעבט אין קומער:
צוליעב שרעק פאר הערבסט
אפּגעוועלקט דיין זומער...

און דיין לעבען איז
אזוי גרוי געווארען:
זאל דער רויטער וויין
פארבען דיינע יאהרען.

זאל דער רויטער ווײַן
מיט דײַן אומעט ענדען,
און דעם שרעק פון הארץ
ברענען און פארלענדען!

זינג

זינג, נשמה, זינג!
פרעהליך אדער באנג —
לעבען איז א ליעד,
לעבען איז געזאנג.

זינג, נשמה, זינג,
זינג אין לעבענס־גאנג,
בלומען אדער שטויב —
לעבען איז געזאנג.

זינג, נשמה, זינג!
קורץ דער וועג, צי לאנג —
ס'ענדיגט סיי ווי סיי
ווי א ווייט־געזאנג...

זינג, נשמה, זינג!
לעבען הייסט — געזאנג,
און דער טויט וועט זײַן
בלויז דער ווידער־קלאנג...

אויף די פעלדער

רוה און שטילקייט אויף די פעלדער,
אונטען גריז און אויבען קלאהר.
זעלטען, זעלטען זינגט א פויגעל,
אפגעריסען זיך פון כאר.

וויל ניט מישען זיינע טרעלען
מיט אן אנדערענס געזאנג,
זינגט ער זיך אליין ביחידות
מיט א זילבער העלען קלאנג...

ביי די זייטען שטעהען בוימער
אויסגעפלאכטען ווי א קייט:
נאר איין בוים — ער שטעהט באזונדער,
האט פון זיי זיך אפגעשיידט.

קוקט מיט שטאלץ אויף זיינע ברידער:
ווי נעבונדען, ווי געענגט!
אבער אז עס קומט דער אווענט,
ווערט ער טרויעריג און פארבענקט.

פארשפעטיגט...

פארשפעטיגט האט דער ווייסער שניי
איז אונזער לאנד צו קומען;
עס וויל אויף אונזער שויב דער פראסט
ניט אויסמאלען קיין בלומען.

אין הויז איז אומעטיג און טריב —
די פענסטער — קאלט און טרוקען;
דו קענסט דורך זיי ארויסזעהן אלץ,
עס ווילט זיך דאך ניט קוקען.

אין גאס איז אומעטיג נאך מעהר
אין גראהע טעג און קיהלע;
דער הימעל לאנגווייליגט זיך הויך,
די מענשען געהען שטילע.

איך בענק נאך פראסט און בענק נאך שניי,
נאך ווייסען שניי און ווייכען;
צו הערען פון די טריט א קלאנג,
צו זעהן פון זיי א צייכען...

ווי גוט

ווי גוט עס איז צו געהן אין גאַס
מיט קליינע, לייכטע זאַרגען:
און ווער עס קומט אַנטקעגען דיר —
דו זאָגסט איהם: גוטער מאָרגען.

דו וואוינסט אין גאַס אַ לאַנגע צייט,
האָסט זיך געקריגט מיט קיינעם:
און יעדערער — אַ גוי, אַ איד —
זיי זיינען דיינע שכנים.

די הייזער זיינען ניט צו הויך,
די קעפּ — ניט צו פאַרריסען:
און יעדער ענטפערט פריינדליך דיר
אויף אַלע דיינע גריסען.

די זון אַליין, זי קומט צוגעהן,
איז דאַכט זיך אויך אַ שכנה:
זי לויכט אַראָפּ און קוקט אַראָפּ
מיט בליקען ליעבע, ריינע.

ניטאָ קיין האַס אין אונזער גאַס,
די קינדער פריינדליך שפּילען.
אַ הונט אַמאָל ווערט בייז אַמאָל
און הויבט אַז פּלוצים בילען...

אַ געדאַנק

ס'האָט מיך אַ געדאַנק וואונדערליך באַהערשט:
וואָס וואָלט דאָס געווען, ווען עס טרעפט אַ נס —
עס פאַרשווינדט די צייט — כ'בין געבוירען ערשט.
וואָס געווען בעפאָר, טויט איך און פאַרגעס.

גייע איך מיר אַרויס ס'ערשטע מאָל אין גאַס.
זעה איך געהט אַ מענש, פּונקט אַזוי ווי איך. —
ווייס איך ניט פון פרעמד, ווייס איך ניט פון האַס, —
און אַנטקעגען איהם לאָז איך מיך אויף גיך.

זאָג איך: ברודער דו, לאָמיר געהן בייניאַנד:
ווער איך הונגעריג — זאָג איך דאָס איהם גלייך.
ווייס איך ניט פון שטאָלץ. ווייס איך ניט פון שאַנד,
פרעמד איז מיר דאָס וואָרט „אָרים“ אָדער „רייך“.

קוק איך אין דער הויך, זעה איך גאָלדיג-בלוי,
פרעג איך: וואָס דאָס איז, אַזוי העל און ריין?
ענטפערט מיר דער מענש: ס'לויכט די זון אַזוי.
רוף איך אויס מיט פרייד: העי, ווי גרויס און שעהן!

ווייס איך ניט וואָס גוטס, ווייס איך ניט וואָס פרום,
אַלע זיינען שעהן, יעדער מיר געפעלט:
וואו איך ווענד מיין בליק — שעהן איז אומעטום —
גרים איך יעדערן און די גאַנצע וועלט...

אין טונעל

געהען באהנען אונטער דר׳ערד,
פול מיט שרעק איז מיין געמיט:
ווארפט עס מיך אהין, אהער
און דעם פיהרער זעה איך ניט.

וואו איך קעהר זיך מיט מיין בליק
בין איך צווישען ענגע ווענט:
פינסטערקייט אין יעדער זייט,
וואו ניט וואו א לעמפעל ברענט.

ווען אן אומגליק טרעפט זיך דא —
ווער באשירעמט און באהיט?
ווי זשע וועל איך דאן ארויס?
און דעם פיהרער זעה איך ניט...

פאהרען פאהר איך צו א ציעל:
ערגעץ דארף איך גליקליך זיין —
געהען באהנען אונטער דר׳ערד
און מיין הארץ — פול שרעק און פיין.

וועל איך אויף דער ליכט ארויס,
לאזען זיך מיט פעסטע טריט?
געהען באהנען אונטער דר׳ערד
און דעם פיהרער זעה איך ניט.

אָוועגט אויפ׳ן לאַנד

1.

איז דער שטאָדט ביזטו א קלוגער,
מיט א גרויס פארשטאַנד:
אבער ווי דערשראָקען ווערסטו
אוועגט, אויפ׳ן לאַנד...

ווי דער וועג איז שמאָל און פינסטער! —
ווייסט ניט ווי אַרויס;
צינדסטו אַן א לעמפּעל — לעשט עס
גלייך א ווינטעל אויס.

הודזשען בוימער פון דער ווייטען
און עס בילען הינט,
ווערסטו ווי א חדר־אינגעל,
שרעקסט זיך ווי א קינד.

הערסט א פליגעלע עס זושזעט
און עס פליהט אוועק,
טראַכסטו: אַט דאָס קליינע פליגעל
ווייס ניט וואָס איז שרעק!

ווערט דיר טרויריג אויפ'ן הארצען.
באנג אזוי און שווער.
און פון אלע דיינע לעהרען
ווערט אין קאפ דיר לעער.

2.

ווייטע, ווייטע הייזעלעך
שטעהען אויפ'ן פעלד...
יעדעס הויז א פייערעל,
יעדע ליכט — א וועלט.

ווייטע, שטילע פייערלעך
ווינקען פריינדליך צו...
ווייטע וועלטען — גליקליכע —
ניט אזוי ווי דו...

אויף א בארג מיין הייזעל שטעהט,
לויכט עס פון דער הויך:
מיינען דארטען אלע זיי;
איך בין גליקליך אויך.

לאזען יענע זיך צו מיר,
לאז איך מיר צו זיי:
און ווען מיר באגעגענען זיך
טוט אונז אלע וועה...

א מיעדער טאָג

אַ מידער, מאַטער טאָג
אין פענסטער קוקט אריין:
איך קוק איהם אָן און טראַכט:
ווי אַלט דער טאָג מוז זיין!

איך מאַך די אויגען צו,
און טראָג זיך און איך יאָג
אין יענעם ווייטען לאַנד,
וואו יונג איז יעדער טאָג.

און כאָטש איך וויים, דאָרט זיין
בין קיינמאָל ניט אין שטאַנד,
דאַך וואָרימט מיך שוין דאָ
דער טאָג פון יענעם לאַנד.

איך זעה די הימלען בלוי,
און פיהל דעם ליעבען שיין:
כ'דריק פעסט די אויגען צו,
אום לענגער דאָרט צו זיין...

אַ געשריי

אפטמאָל הערסטו אַ געשריי
גאָר אין מיטען נאַכט:
וועקסט זיך אויף און קוקסט זיך אום —
ס'האָט דיר בלויז געדאַכט.

לעגסט באַרוהיגט זיך צוריק —
שלאָפען דאַך איז שווער:
ס'האָט געשריען אימיצער,
נאָר דו ווייסט ניט ווער...

צו גאַסט

ווען איך לעב צו לאַנג ביי'ן היינט,
קריג איך גאָר דאָס לעבען פיינט.
אומעטיג אַזוי און טריעב —
און דאָס לעבען איז ניט ליעב.

אימער איז דער היינט צולאָסט,
ווילט זיך פאָהרען גאָר צו גאַסט:
צו דעם נעכטען אויף אַ צייט,
צו די גוטע, אַלטע לייט.

טראג איך זיך אריבער שנעל...
אט איז שוין דעם נעכטענס שוועל;
איך פארוויל דארט איין מינוט
ווערט מיר טרויעריג, ניט גוט...

ס'איז קיין פרייד ביי איהם ניטא...
נו, עס איז א מארגען דא
ערגעץ ווייט, און ערגעץ וואו —
קום איך אויך צום מארגען צו...

„מארגען, מארגען, לאז אריין,
כ'וויל אביסעל גליקליך זיין!
עפען אויף דיין שווערע טיר —
כ'וויל אביסעל זיין ביי דיר"...

ציהט א שלאס זיך ווייט אוועק,
און עס פאלט אויף מיר א שרעק:
ווער קען וויסען ווער דארט וואוינט,
ווער קען וויסען, צי עס לויהנט!...

בין איך מוחל מארגענס גליק,
און איך לויף צום היינט צוריק...
ווער איך פרעהליך, ווער איך קלוג —
ווערט דער היינט מיר גוט גענוג...

צווישען פרעמדע

דו זיצסט צווישען פרעמדע לייטען,
דו זיצסט מיט זיי טאָג אוים, טאָג איין:
זיי זאָלען אַלע פריינד דיר זיין,
דאַך פיהלסטו זיך אזוי פון ווייטען.

מען רעדט א סך, סיי וואָהר, סיי ליגען:
פון פרעמדען אונגליק, פרעמדען גליק,
פון גרויסע פעלקערס פאָליטיק —
דיין אייגען לעבען ווערט פארשוויגען.

דו וואָלסט אמאָל געוואָלט דערצעהלען
פון דיינע אַלטע־יונגע טעג,
און פון דיין שיף אין ווייטען וועג —
דאָס בלייבט ביי דיר אין הארץ פארהיילען.

אזוי געהט יעדער טאָג אריבער,
דער גאַנצער טאָג, די האַלבע נאַכט...
דו געהסט אהיים פארקלערט, פארטראַכט —
דו טראַכסט דאָס אפּגעלעבטע איבער...

און קומענדיג אין גאַסען שטילע
פארשעהמסטו זיך פאר זיך אליין
און וואָלסט זיך לאָזען ערגעץ געהן,
און קניהען ערגעץ פאר א שטיין,
און אויסגיסען פאר איהם דיין תפלה...

איך הער אין גאס...

איך הער אין גאס א רוישען,
דאס איז דער רויש פון לעבען:
דאס לעבען איז אין דרויסען,
מיין צימער איז דערנעבען...

עס שפילען הויך די קינדער
און פוהרען פאהרען, פאהרען...
עס דרעהען זיך געשווינדער
פאר מיר די יונגע יאהרען.

איך הער אין גאס א טומעל
דורך האלבע אפענע פענסטער:
איך זעה ארוים דעם הימעל —
עס איז דער טאג דער שעהנסטער!

עס איז דער סוף פון זומער...
די קינדער שפילען דרויסען:
איך ליג אין האלבען שלומער
און בין שוין גאר נישט אויסען.

איך זעה די זון געהט אונטער
און דרויסען ווערט שוין קיהלער:
די קינדער שפילען מונטער,
די פוהרען פאהרען שטילער...

דער שטיין־קריצער

אין רוישיגער גאס,
וואו ס׳ליארעמט און שרייט —
א שטיין־קריצער שטעהט
און ארבייט ביי׳ן זייט.

ער ארבייט ביי׳ן שטיין
מיט פלייס און מיט אייל,
און האקט אין איהם אויס
א צייל נאך א צייל.

עס געהען פארביי
פארבייגעהער פיעל,
און קיינער פארשטעהט
פון לעבען דעם ציעל...

נאר זעהט ווער דעם מאן,
וואס ארבייט ביי׳ן שטיין,
באטראכט ער זיך דאן —
נעהמט לאנגזאמער געהן..

די זינד

עפּעם דריקט אויף מיר א זינד,
כ'ווייס ניט ווער איז זי באַגאַנגען:
איך אַליין, דאָס שוואַכע קינד,
אָדער דורות — לאַנג פאַרגאַנגען?

אָדער גאָר דער האר אַליין,
וואָס האָט אַלע אונז באַשאַפען,
האָט געטאָן די זינד באַגעהן
אום דערנאָך אונז צו פאַרשקלאַפען?

אָדער יענער טייוועל דאָרט,
אין די חושך'דיגע גרונדען,
איז געווען אויף מיין אָרט,
און איז לאַכענדיג פאַרשוואונדען?

עפּעם דריקט מיר אַזוי שווער
און איך פיהל מיך, ווי געפאַנגען:
ס'איז א זינד באַגאַנגען ווער,
כ'ווייס ניט ווער איז זי באַגאַנגען...

איבער

איבער יעדענס מענשענ׳ס מזל
הענגט א וואלקען שווער:
נאר דער מענש — ער קען ניט קוקען:
ס׳איז א זון מיינט ער.
לעבט ער גליקליך און צופרידען,
מיינט: עס לויכט די זון:
ביז עס ברעכט ארויס דער שטורעם —
קען ער גאר ניט טון...

איבער יעדענס מענשענס מזל
הענגט א גרויסע ליכט:
נאר דער מענש — ער קען ניט קוקען:
קנייטשט ער ראס געזיכט.
ציטערט ער אלץ פאר א שטורעם.
היט זיין גליק, א קליינס...
און דערזעהט ער ענדליך: ליכטיג! —
איז איהם שוין אלץ איינס...

דער ענטפער

עס איז א באקאנטער געשטארבען —
איך בין איהם באגלייטען געגאנגען —
עס האבען אין הארץ זיך געלאשען
ביי מיר דעמאלט אלע פארלאנגען.

איך האב געוואלט אימיצען טרייסטען
און האב ניט געהאט וואס צו זאגען:
די הענט אויפ'ן הארצען פארלעגטע,
געגאנגען בין איך נאך דעם וואגען.

און ווען מיר האבען באגעגענט —
זיי האבען געקוקט ווי דערשראקען:
די טריט זיינען שטילער געווארען,
ווי יעדער וואלט אומגעהן אין זאקען.

צוריקוועגס האט ווער מיך געטראפען,
און האט מיך געפרעגט: נו, וואס הערט זיך?
איך האב ניט געוואוסט וואס צו ענטפערן —
בלויז „גאר־נישט" — און האב שטיל פארקלערט זיך...

פאר טאג

עס איז שוין באלד פאר טאג געווען —
איך בין זיך שטיל אהיים געגאנגען.
א גוטסקייט האט מיין הארץ געפאנגען
און האב די גאנצע וועלט געזעהן.

איך האב באמערקט — ס'ווערט פינסטערער:
פון וואס זאל פינסטערער עס ווערען?
אהא! מען לעשט אוים די לאמטערען —
ווער לעשט זיי אוים? טשיקאווע — ווער?

עס איז א מענשעלע א קליינם:
האט עפעס אין דער האנט געהאלטען
און מיט א בייזען בלאז און קאלטען
נעלאשען האט ער איינם נאך איינם.

מיין גליק איז דאן געוועזען גרוים;
ווען איך פארשלאף ווי אלע נארען,
וואלט איך דאך קיינמאל ניט ערפאהרען,
ווער ס'לעשט פאר טאג לאמטערנעס אוים...

ווער זיינען זיי?

וואס טראכטען די, וואס מיר באגעגענען
ווען ס'לויפט דער צוג אין וועג אמאל,
אין זייערע פארשמירטע קליידער,
ביי שווערער ארבייט אין דעם טאל?...

צי זיינען זיי דאן בייז, דערצארענט
וואס מיר פארגעסען באלד אן זיי
און ס'טראגט דער צוג אוועק אונז ווייטער,
און לאזען זיי אליין אין וועה...

און אפשר וואגען זיי ניט טראכטען,
פארט זיינען מיר די הערן דאך:
אונז קומט די פרייהייט און די באהנען
און זיי אין טאל — דער שווערער יאך...

און אפשר שפאסען זיי און לאכען
מיט זייער איינפאכען פארשטאנד:
וואו יאגען זיי, די אלע מענשען,
פון שטאדט צו שטאדט, פון לאנד צו לאנד...

און אפשר טראכטען זיי מיט ליעבע
אין קיהלען טאל אין וויסטען פעלד,
און זיינען דאנקבאר פאר די גרוסען
צו זיי פון גאר דער ווייטער וועלט...

דער אייביגער קוואל

איך האב א קוואל געגראבען
אין סאמע מיט פון וועלט:
און אייביג וועט ער שלאגען
אין היצען און אין קעלט.

קיין שניי וועט איהם פארשיטען,
היץ טריקענט איהם ניט אוים —
פון וועלט פון סאמע מיטען
זיין וואסער שלאגט ארוים.

עס מעגען הייזער פלאצען
פון הונדערט שטאק די הויך,
און שלעסער און פאלאצען
זיי מעגען פאלען אויך.

בערג קענען זיך צושיטען
און פאלען טיעף אין טאל —
מיין קוואל אין וועלט אין מיטען
וועט שלאגען אלע מאל.

אויף א באל

א רוישיגער באל —
א ריינער, א שעהנער,
האלב טונקעל, האלב ליכטיג
באלויכטענער זאאל.

עס רוישט די מוזיק...
עס פליסען און גיסען
די טענער ווי כוואליעס
פון שוימענדען גליק.

עס רופט... א סיגנאל,
עס ציהען און פליהען
די פארלאך די יונגע
ווי פויגעל אין זאל.

און ער — אז א זייט
באטראכט זיי, פאראכט זיי:
ווי דום זיינען אלע
די טאנצענדע לייט.

„איהר טאנצט ניט, מיין הערר?“
פרעגט איידעל א מיידעל...
— „ניין, ענטפערט ער, ליידער“...
און לאכט מיט א טרער.

דער פיהרער

מיר זיינען געגליכען צו יענע,
וואס האבען אויף ימים געררייזט,
און האבען זיך אלע פארלאזען
אויף איינעם, וואס האט ניט געגרייזט.

און ווייל ער איז נאר געזעסען
אין שיף אויפ'ן שפיץ אין דער הויך,
האט קיינער איהם קיינמאל געזעהען,
א חוץ נאר דעם דאמפף און זיין רויך.

דער טאג איז געוועזען א שעהנער,
די זון האט דאס וואסער באגילט:
די שיף איז זיך רוהיג געשוואומען,
די מענשען זיי האבען געשפּילט...

זיי זיינען געוועזען גאר זיכער,
אז איינער איז ערגעץ וואו דא,
וואס פיהרט זיי און ברענגען זיי וועט ער
אין ריכטינער גליקליכער שעה.

און ווען ס'איז א נעבעל געקומען
און האט אלע וועגען פארהילט,
האט יעדער א שרעק א געהיימע
אין הארצען אין טיפען דערפיהלט.

עס האָבען געהערט זיך סיגנאַלען,
עס האָט זיך געוויזען אַ פלאַם,
געקענט דאָך האָט קיינער דערזעהן איהם,
וואָס האָט זיי געפיהרט איבער ים...

דער לאַמטערן

עס שטעהט געגענאיבער מיין פענסטער
אַ שטילער לאַמטערן:
ער לויכט אַלע נאַכט אין מיין פענסטער
אַזוי ווי אַ שטערען.

ער לאָזט מיך ניט איינשלאָפען רוהיג,
ער וויל מיך נאָר וועקען:
זיין איינזאַמעס ליכט, זיינע שטראַלען,
זיי וועקען און שרעקען.

אויף מאָרגען — זיין ליכט איז פאַרשוואונדען,
אַ לעערער, אָהן לשון.
איך וויים ניט: ווער האָט איהם געצונדען,
ווער האָט איהם פאַרלאָשען.

נאכט...

אמאל אז ס'איז נאכט
ארום און ארום:
די טומלענדע וועלט
ווערט רוהיג און שטום.

האב איך אזוי ליעב
באטראכטען די וועלט
און אלץ איז דאן גוט
און אלץ מיר געפעלט!

איך נעה מיר ארום:
גאס אויס און גאס איין
אין איטליכען הויז —
איך קוק מיר אריין.

און ס'דאכט זיך מיר דאן —
א פאטער איך ווער
פון אלע אט די.
וואס לעבען דא שווער.

און ס'ווילט זיך ניט דאן
אהיים צו מיר געהן
און לאזען זיי דא.
די קינדער, אליין...

אויפ'ן בריק

1.

איך פאהר אלע טאג אויפ'ן בריק —
פעסט הענגט ער אויף אייזערנע שטריק.
און מעג דער טראמוואי זיין ווי שווער —
דער בריק איז נאך שטארקער ווי ער.
איז זיץ איך מיר רוהיג און טראכט:
ווי זיכער מען האט עס געמאכט!

נאר אפטמאל דערשרעקט זיך מיין הארץ:
א וואגען באגעגען איך שווארץ.
ער פאהרט מיט'ן זעלביגען בריק,
וואס הענגט אויף די אייזערנע שטריק.
אין ארון ליגט אימיצער שטום — —
דאן דאכט מיר, דער בריק וויעגט זיך אום...

2.

פאהר איך ביינאכט אויפ'ן בריק,
קוק פון דעם פענסטער אהן ציעל;
פאנגען מיין הארץ און מיין בליק
פייערלעך, פייערלעך פיעל.

דאכט זיך, זיי הענגען גאר הויך,
פונקט — אמאל שטערען ביינאכט;
טראכט איך: דער מענש האט שוין אויך
שטערען זיך נייע געמאכט.

ווערט אויפ׳ן הארצען מיר שווער:
פייערלעך קאַלטע פון שטאָדט:
איז דיר דער וואונדער נאָך מעהר
און דו דערמאַהנסט זיך אַן גאָט.

די שטילע גאַס

כ׳וואוין מיר אין אַ שטילער גאַס,
יעדעס הויז באַשיידען:
שטיל. נאָר אָפטמאָל שטעהען צוויי
ווייבער און זיי ריידען.

שטיל. נאָר אָפט אַ פּאָרל שטעהט,
רעדט זיך דורך געמיטליך:
אין דער שטילער גאַס ביי מיר
געהט צו אַלעס זיטליך...

שטיל. נאָר אָפטמאָל פאָהרט זיך דורך
אָהן גערויש אַ וואָגען
און אַ פייף פון ווייטען שיף
לאָזט זיך דאָ דערטראָגען.

איך האָב ליעב די שטילע גאַס
נאָכ׳ן רוישיג לעבען:
כ׳הער דאָ יעדער שיפ׳ס סיגנאַל —
גריסען פון אַ לעבען...

א געשפרעך

אייביג וועט אזוי ניט זיין —
טרייסט מיר אפט דער גלויביגער. —
שיינען וועט א העלער שיין
אויף דער ערד, דער שטויביגער.
— וואר־זשע וועלען מיר דאן זיין?
זאג מיר, ליעבער גלויביגער. —
ווייזט ער אן מיר שטיל אהין,
דארט אין פעלד, וואו לויטער גריז,
און א שטיין אן אייביגער.
קלינגט זיין טרייסט מיר אזוי שעהן,
זיינע רייד געפעלען מיר —
„ווען די ערד וועט ווערען ריין,
וואלט זיך זעהן דאס וועלען מיר.
קום־זשע, פריינד, צו מיר צוגעהן,
דו זאלסט באטש דערצעהלען מיר".
קוקט ער טרויעריג מיך אן:
כ'וואלט עס דיר געווים געטאן —
ס'וועט דער שטיין פארשטעלען מיר...

א הייזעלע

א הייזעלע שטעהט ערגעץ ווייט
א פייערעל לייכט זיך אין שויב:
ווי וואלט איך אוועקגעהן אהין
פארגעסען די שטאדט און איהר רויב.

א הייזעלע שטעהט ערגעץ ווייט.
עס ווינקט מיר פון דארטען א שיין:
איך וואלט זיך געלאזען אהין,
אין הייזעל אין קליינעם אריין.

איך וואלט זיך באפרייען פון אלץ,
פון אלץ, וואס עס איז מיר א לאסט.
אין שטיבעל איז ווארים און גוט —
איך וואלט דארט געוועזען א גאסט.

א טאטע און אלטער איז דא;
א מוטער, א פריינדליכע פרוי,
זיי שמייכלען ווי קינדער זיך צו,
ווי קינדער, כאטשביידע שוין גרוי.

די טאכטער אין שטיבעלע דארט
אזוי ווי א ליליע איז פריש,
זיי וואלטען מיר פריינדליך באגריסט
און גלייך מיך געלאדען צום טיש.

שאָטענס

ווי זיי לענגען זיך אויס
די שאָטענס פארנאכט
אזוי ברייט, אזוי לאַנג!
דו בלייבסט שטעהן פארטראכט,
בלייבסט איינער אליין.
די וועלט אזוי גרויס,
און דו אזוי קליין —
פול וועה און פארלאַנג...

געדאנקען זיי געה'ן
אזוי שטיל, אזוי קיהל.
דו שטעהסט אהן א ציעל,
ביזט איינער אליין,
דערשראָקען און באַנג...

פון ערגעץ א קלאַנג
קומט אַן און פארשווינדט:
א שטערענדעל צינדט
זיך אָן ערגעץ וואו
און ברענגט דיר א גרוס,
און ווינקט צו דיר צו...

אפגענארט

זיי און אלטען באלעבאס,
אויף א קיילעכדיגען טיש,
שטעהט א פלאש פון רויטען גלאז,
דאכט זיך — רויטער ווייז און פריש.

קומען געסט אין הויז אריין,
וואלט זיך יעדערער בארוישט,
ציהט עם זיי צום פלאש מיט ווייז —
נאר ווי בלייבען זיי אנטוישט!

לעער די פלאש — א רויטער בלויז,
נאר אומזיסט אויף ווייז געווארט...
און פארלאזענדיג דאס הויז
קלאגט זיך יעדער: אפגענארט!...

די וועלט-טויערן

כ׳קען איין טויער פון דער וועלט.
עפענט ער זיך אויף פאַר געלט.
ביי׳ן אריינגאַנג — ווערסטו בלאַס:
שטעהט אַ מאַן דאַרט ווי אַ פאַס
רונד און נידעריג און דיק,
מיט אַ גראָהען־בייזען בליק.
פרעגט ער: פיעל איז דיין פאַרמעג?
און ער מאַכט דיר פריי אַ וועג...

נאָר אַ טויער אָפען איז
און ביים טויער שטעהט אַ ריעז,
הויך פון הימעל ביז דער ערד
איז דער האַנט ער האַלט אַ שווערד.
גיט ער מיט׳ן שווערד אַ פאָך
און איז האַרצען דיר אַ שטאָך,
גיסט זיך בלוט פון דיר טראָפּ־טראָפּ —
געהסט אריין מיט שטאָלצען קאָפּ.

נאָר אַ טויער איז באַוואַכט
פון דער פריה ביז אין דער נאַכט,
פון דער נאַכט ביז אין דער פריה
און די וועכטעריין — אַ זי.

אין איהר אויג א פייער ברענט,
רויזען האלט זי אין די הענט.
איז דיר גוט און איז דיר שלעכט
בלייבסטו אייביג שוין א קנעכט...

IV

דאס ליעד פון ליעבע

צו אַ ווייטער

העי, ווען וועסטו קומען, מיין פרייד,
מיט לאָקענס, ווי דין־העלער זייד,
דו מיידעל פון אוראַלטען שטאַם,
מיט אויגען — די פאַרב פון דעם ים,
מיט בויגיגען קערפּער און שלאַנק
מיט ליפּען, ווי זאַפט, ווי געטראַנק?...

העי, ווען וועסטו קומען, דו קינד —
פון לאַנד — פון די בערגער און ווינט,
פון לאַנד — פון די פעלזען און שניי,
פון קוואַלען, וואָס שלאַגען דורך זיי:
פון דונקעלע וועלדער געדיכט —
מיט ווילדען און מילדען געזיכט?

העי, ווען וועסטו קומען אַהער
מיט דורשט און מיט לעבענס־באַגעהר,
מיט אָרעמס, וואָס שליסען מיך איין
און וואַרפען אין תהום מיך אַריין,
און הויבען דערנאָכדעם מיך אויף
און טראַגען מיך העכער אַרויף?

צו א בילד

עס הענגט נאך דיין בילד אויף דער וואנט —
דו ביזט ווי געוועזן;
דיין שמייכעל — ער איז מיר באקאנט,
ווי ערשט װאלט געשעהן.

דו ביזט נאך ווי דעמאלט אהן ברעג
מיר ליעב און געטריי;
און דאך איז שוין אלעס אוועק
און אלעס פארביי.

אין אמת'ן ביזטו שוין אלט,
און טרויעריג — טריעב;
און דאך אויף מיין וואנט דיין געשטאלט
קוקט יונג נאך און ליעב...

וואו ביזטו? אין וואס פאר א לאנד?
ניט זארג און ניט וויין!
אין צימער ביי מיר אויף דער וואנט
וועסט שטענדיג זיין שעהן.

און געהסטו פון עלענד וואו אוים
און האסט קיינעם ניט —
איך — וואו נאר איך וואנדער ארוים,
פארט נעהם איך דיך מיט!

עס בלייכען...

עס בלייכען און וועלקען
ביי'ן פענסטער די בלומען:
איך האָב זי גערופען,
זי איז ניט געקומען...

עס רוישען אין פענסטער
די טראָפּענס פון רעגען:
איך וועל זי ניט בעטען,
איך וועל זי ניט פרעגען...

עס רוישען אין הארצען
באהאלטענע טרערען:
איך וועל גאָר ניט ריידען
דאָך זי וועט דערהערען...

צוויי בילדער

(פאַנטאַזיע)

עס הענגען ביי'ן דיכטער אין צימער צוויי בילדער
פון מיידלעך, פון צוויי:
איינע — א פרעהליכע, שטענדיג זי לאַכט נאָר,
די צווייטע — פול וועה.

קומט ער אין אָוונט אין צימער אַ מיעדער,
קוקט ער און טראַכט:
ווען באַגעהר איך: דאָס מיידעל דאָס באַנגע,
צי יענע, וואָס לאַכט?

קוקט ער אויף איין וואַנט און קוקט אויף דער צווייטער:
וועלכע פון זיי?
איינע, זי רופט מיט איהר לאַכען, די אַנדרע —
זי לאַקט מיט איהר וועה.

אַזוי יעדער אָוונט באַטראַכט ער זיי ביידע
און יעדערע ציהט...
אויף איין וואַנט די איינע, אַנטקעגען די צווייטע,
זיין האַרץ — אין דער מיט!...

ווי שיפען...

אַזוי ווי שיפען, וואָס זיי געהען אָפּ פון ברעג
און וועלען מעהר ניט ווייזען זיך צוריק,
אַזוי באַגלייט איך מיט מיין בענקענדיגען בליק
די שעהנהייטען, וואָס געהען מיר פאַרביי אין וועג.

לעבט יואויל, איהר שיפען, שווימט אייך שטאָלץ און פריי,
און ווען איהר באַגעגענט, בעט איך, האַרצליך גריסט:
לעבט וואויל, איהר שעהנהייטען, וואָס געהען מיר פאַרביי, —
די שיפען געהען אָפּ, דער ברעג בלייבט לעער און וויסט...

נאך א יאהר

נאך א יאהר, און נאך א יאהר
און דאס לעבען רוקט זיך אפ.
אויפ'ן שטערען נאך א קנייטש,
נאך א גרויער האר אין קאפ.

נאך א יאהר, און נאך א יאהר...
כ'האב געהיט און ניט דערהיט:
אנגעטומעלט האבען זיי
און אוועק מיט שטילע טריט...

די צייט

זיי זיינען זיך צוגאנגען
אין וועגען אלערליי:
דער האס איז שוין צעגאנגען,
צעגעהן וועט אויך דער וועה.

די צייט וועט געהן פאמעלעך
פארביי א יעדענס וועג
און וועט מיט שטויב פארשיטען
דעם גלאנץ פון יענע טעג.

א פּאָר

זיי האָבען לאַנג געליעבט זיך,
געבענשט פון גאָט און לייט,
ביז וואַנען ס'איז געקומען
פון שיידען זיך די צייט.

מען ליעבט זיך און מען שיידט זיך,
מען שיידט זיך און מען ליעבט...
צוקריגט פאַר לייטען אָפען
און אין געהיים פאַרקניפּט.

ער איז ניט מעהר אין כּעס
און ווינשט איהר ניט קיין שלעכטס,
זי איז נאָך אַלץ זיין שטערען
אין זיינע טריבע נעכט.

און ער איז אַלץ דער בעסטער
פון אַלע איהרע פריינד,
און צווישען אַלע אויגען
זיין בליק אַליין איהר שיינט.

און וועלען זיי זיך טרעפען —
זיי מעגען אַלט שוין זיין,
וועט ער נאָך אַלץ איהר פרעגען:
„וואָס מאַכסטו, קינד, דו מיין?"

און זי וועט צו איהם שמייכלען
ווי ער וואָלט זיין איהר קינד:
פארשפּילע זיך דעם מאַנטעל —
עס בלאָזט א קאַלטער ווינט"...

מיין גאָרטען

האָב איך מיין ליעבסטע באַגעגענט —
איז זי געוועזן אַזוי שעהן:
האָט זי געלאַכט מיר אַנטקעגען —
איז דאָס געוועזן פול מיט חן.

האָב איך געוואָלט פאַר ענטציקען
געבען איהר אַלץ וואָס איך האָב:
האָב איך געוואָלט זי באַגליקען
גאָר מיט מיין גוטס און מיין גאָב.

בין איך א געסעל א זייטיג
מיט מיין געליעבטער אריין:
בלומען געקויפט דאָרטען, צייטיג —
פרישע און רויטע ווי ווייז...

האָט מיין געליעבטע די בלומען
אנגעטאָן האַרט אויף איהר ברוסט:
איז אין מיין האַרץ אַנגעקומען
ווייטע און קוויקענדע לוסט.

איז ווי א גארטען מיין כלה,
האט זיך פאר איינם מיר גערוכט,
און עס געהערען מיר אלע
איהרע — די טייערסטע פרוכט...

וועק נישט

וועק נישט די ליעבע, נישט וועק!
שטיל טראג אין הארצען דיין צער:
אויפוואכען וועט זי אליין —
ליעבע קען ריהרען א שטיין.

געהסטו איהר וואוינונג פארביי,
קעהר אב דיין בליק אז א זייט.
קוק אין איהר פענסטערעל ניט
זי וועט דערפיהלען די טריט.

טרעפסטו זי פלוצלונג אין גאס,
אויסמיידען קענסט ניט איהר בליק:
ווארף בלויז איין שמייכעל איהר צו
וועט זי ניט האבען קיין רוה...

וועק נישט די ליעבע, נישט וועק
ביז ס'וועט דער זומער פארגעהן,
ביז עס וועט וועלקען די בלום,
ביז זי וועט רופען דיך: קום!...

א יונג פרוי מיט גראָהע האָר

אַ יונג געזיכט, די אויגען שווארץ
און קוקען ווייט אונענדליך:
נאָר איהרע האָר איז זילבער־ווייס —
דאָס איז גאָר אונפארשטענדליך.

א יונג געזיכט און גראָהע האָר,
דאָס איז נאַטור'ס א וואונדער:
די יוגענד בליהט, די עלטער ציהט —
אוןביידע שעהן באזונדער...

דאָס פּנים יונג און בליהענדיג.
דו קענסט דיין בליק ניט זעטען:
דאָך לאָקט דער קאָפּ דער זילבערנער
און וואָלסט איהם וועלען גלעטען...

דאָס יונגע פּנים פול מיט פרייד,
די זילבער־האָר — פול באנגען:
און ווייסט ניט וואָס פון ביידע האָט
דיין נאַריש הארץ געפאנגען.

און שטעהסט ווי פאר א רעטעניש:
וואָס האָט דיך צוגעצויגען,
דער גראָהער קאָפּ דער זילבערנער,
צי איהרע יונגע אויגען?...

זי קוקט דיך אַן אַ לאַכענדע,
אין איהרע אויגען — פייער:
די זילבער און די דימענטען
זיי זיינען ביידע טייער...

מיט פאַרמאַכטע אויגען

וואָס־זשע האָט געאַרט דיך,
וואָס ביזטו פאַרפלויגען?
כ׳האָב געקושט אַ צווייטע
מיט פאַרמאַכטע אויגען.

מיט פאַרמאַכטע אויגען
האָב איך דיך געמיינט דאָך.
מיט פאַרמאַכטע אויגען
האָט מייז הארץ געוויינט דאָך.

יענע האָט דערפיהלט עס
און איז בייז געוואָרען,
דו האָסט עס דערזעהען —
האָב איך צוויי פאַרלאָרען.

וועל איך זעהן אַ דריטע —
כ׳וויל אויף גליק נאָך האָפען —
וועל איך האַלטען דעמאָלט
מיינע אויגען אָפען.

און איך וועל מיך היטען,
קיינער זאָל ניט וויסען,
ווי אַזוי מיין האַרץ ווערט
שטיל אין מיר צוריסען...

שטילערהייט

שטילערהייט, שטילערהייט
דיינע ליידען פאַרטראַג:
וואָס עס האָט דיר געגרייט
יעדע שעה, יעדער טאָג.

און ניט מיין, אַז עס גיעבט
אַזאַ ווענען כאָטש וואו,
וואָס עס פיהלט און עס ליעבט
און דיין קול הערט עס צו.

ניין, ניטאָ! אַלעם שטומט!
דאָך ניט ערגער זיך פיעל:
יעדעם אונגליק, וואָס קומט
נעהם עס אויף אין דער שטיל...

און אויב צופיעל טוט וועה
און פאַרטראָגען ביזט מיעד —
נעהם דעם גרעסטען פון זיי
און זינג אויס אין אַ ליעד!...

א פרעמדער יום־טוב

עס איז א פרעמדער יום־טוב —
ניט געה אהין, מיין פריינד:
דארט האבען זיך פארזאמעלט
די אלע דיינע פיינד.

דארט איז דיין וויין געבליבען,
זיי טרינקען איהם איצט אויס:
דארט איז דיין גייסט געבליבען —
זיי לאכען איהם איצט אויס.

עס איז א פרעמדער יום־טוב —
ניט געה אהין, ניט געה:
דארט איז דיין קינד געבליבען —
איך וויים, דאס טוט דיר וועה...

צוויי לעבענס

לאכט דער איינער: זעהסט, צוזונגען
דיינע פריידען, ווי געשפענסטער:
דורכ'ן קוימען רוישט דער אומעט
און דער טרויער— דורכ'ן פענסטער.

זאגט דער צווייטער: יא, פארקלונגענע
זיינען אַלע פריידען, ליעדער:
מאך איך אָבער צו די אויגען —
זעה איך אַלע גליקען ווידער.

אָבער דיר, מיין קלוגער חבר,
איז די מיה גאר אַן אומזיסטע:
האַלט די אויגען צו און אָפען —
זעהסטו גארנישט — בלויז א וויסטע...

די ליעבע פון בוך

און ווייט איז ער אנטלאָפען,
ווי ס'איז אנטלאָפען גלאַן,
דער אונגליקליך פארליעבטער,
דער העלד פון האַמסונ'ס פאַן.

די שטאָלצע עדוואַרדא
ער זעהט נאָך איהר געזיכט,
די שטאָלצע און די גוטע,
זי געהט אוים ווי א ליכט.

דאָך קומט איהר גלאַן אַנטקעגען
און שטרעקט איהר אויס די האַנט,
די שטאָלצע און די גוטע
זי מאַכט איהם גלייך צו שאַנד.

ער איז, ווי גלאז, אנטלאפען
אין ווייטען מזרח־וואו,
ער וועט ווי גלאז געפינען
די לאנג געזוכטע רוה...

איך ווייס...

איך ווייס, אז איך שפּיעל זיך מיט פייער,
דער סוף וועט זיין שלעכט,
נאך וואס זאל איך טאן אין דער פינסטער
אין איינזאמע נעכט?

דער פייער ער וועט מיך פארברענען
דאס ווייס איך אליין,
דאך ליעב איז דאס פייער און טייער,
און לאקט אזוי שעהן...

און וואס איז געבליבען דען בעסער
צו טאָן אויף דער וועלט?
און אויב ניט דורך פייער, מיין טרייער,
בלייבט אויסגעהן פון קעלט...

איהר ווייסט...

איהר ווייסט, ווען געדענק איך אן זיי?
אין פריהלינג אין ליעבען,
ווען ס'בלייבט ניט קיין שפורען פון שניי,
און פייגעל, וואס זיינען פארטריבען
זיי קומען אן ווידער
אין רייהען, אין רייהען.
פארפרוירענע הערצער
דערוואַרעמען, דערפרעהרען...
דערמאַן איך די שוועסטער, די ברידער,
דערמאַן איך אן זיי...
און ס'קלינגען די ליעדער
פול צער און פול־וועה...

צוויי פריינד

געטראָפען האבען זיך צוויי אלטע פריינד
נאך לאנגע טעג פון זיין צושיידט:
עראינערונגען האט ביי ביידען אויפגעשיינט —
די אלטע צייט, די אלטע פרייד!

עס זיינען לעבעדיג געווארען מיט אמאל
די פריהלינגס־טעג, די קינדער־טעג ;
דאס לויפען פון דעם בארג אראפ אין טאל,
דער גרינער וואלד, די שמאלע שטעג.

— אזוי, אזוי ! — האט איינער אנגערופען זיך —
די יוגענד איז אוועק... אט באלד, שוין באלד !
ווי לאנג עס איז געווען און דאך ווי גיך
מיר זיינען שוין געווארען אלט.

אך, ווען איך וואלט געווארען יונג צוריק ! —
האט ער א זיפץ געטאן צו ענד,
און וויים געקוקט האט ערגעץ וואו זיין בליק
און אויפגעהויבען הויך האט ער די הענט.

— נו, וואס־זשע וואלט געווען, ווען גאט וואלט עס געמאכט
און יונג זיין וואלסטו נאך אמאל ?
— אך דאמאלט... — האט דער ערשטער זיך פארטראכט
און מילד געקלונגען האט זיין קול —

„אין חדר וואלט איך ניט געוואלט מעהר געהן,
צו פרייהייט וואלט איך נאר געשטרעבט.
עס וואלט ניט העלפען ווען דער טאטע וואלט אליין
מיט גוואלד אין חדר מיך געשלעפט.

דאך וואלט איך ווי עס איז געלערענט זיין,
כ'וואלט ליי'נען ביכלעך אלערליי :
דערנאך וואלט בענקשאפט אין מיין הארץ אריין
נאך ליעבע מיט איהר זיסען וועה.

די שעהנע רבקה'לע, וואָס קעגענאיבער וואוינט,
וואָלט איך ביין גאַניקעל דערהיט.
זי וואָלט פון ערשטען קוש געוואָרען נאָר ערשטוינט,
דאָך שעהמען וואָלט זי זיך שוין ניט.

דאָס וואָלט געוועזן די ערשטע ליעבע בלויז,
דערנאָך וואָלט מיך געצויגען ווייט.
איך וואָלט פאַרלאָזט מיין היים, מיין פאָטערס הויז
און וואַנדערען וואָלט איך א צייט.

איך וואָלט געשטרעבט... געזוכט, זיין פריי, אָהן יאָך,
געפונען גליק... אמאָל — פאַרקעהרט:
ביז וואַנען פאַנגען וואָלט מיך איינע דאָך,
איך וואָלט זיך שוין ניט מעהר געוועהרט...

באַזעצט וואָלט איך זיך ערגעץ אין א לאַנד
און רוהיג לעבען, רוהיג זיין,
ניט וועלען דאָס, וואָס גרייכען איז מען ניט אין שטאַנד —
אזוי ביז אין דעם לעצטען טאָג אריין."

— מיין פריינד! עס האָט מיט דיר דאָך אַלץ פּאַסירט,
דיין לעבען האָסטו מיר געמאָלט...
— אזוי? — האָט איהם דער פריינד געפרעגט פאַרווירט —
נו, וואָלט איך איצט עס ווידערהאָלט...

אין מיין קעניגרייך

אין מיין אייגען־קעניגרייך
האט דאס אויך געטראפען:
אלע פירשטען, פול מיט שרעק,
זיינען זיך צולאפען.

אלע דאמען פונ׳עם הויף,
טריי פאר לאנגע יאהרען,
האבען שנעל זיך איינגעפאקט
און אוועקגעפאהרען.

אלע קוטשערס, וואס געטריי
פלעגען זיי מיך טראגען,
זיינען ערגעץ־וואו אוועק
מיט׳ן פערד און וואגען.

אלע טרייע גערטנער־לייט
ביי די פרישע קוואלען
האבען בוים און בלום פארלאזט
און ניטא — פארפאלען!

אין מיין פאלאץ — ס׳רעדט זיך בלויז —
ס׳איז א קליינע סאלקע,
איז געבליבען איינע טריי —
זי, די ליעבע מלכה...

צוויי בילדער

דאָס הייליגע מיידעל
ביי מיר אויף דער וואַנט —
זי וויינט נאָכאַנאַנד!

און שפּעט אין דער נאַכט
און מאָרגענס און פריה —
ווען נאָר איך באַטראַכט,
פאַרוויינט אַלץ איז זי —
דאָס הייליגע מיידעל
ביי מיר אויף דער וואַנט!

דאָס פרעהליכע מיידעל
ביי מיר אויף דער וואַנט —
זי לאַכט נאָכאַנאַנד!

העי, פרעהליכע, דו —
וואָס לאַכסטו אַזוי?
דו שטערסט דאָך די רוה
דער הייליגער פרוי! —
דאָס פרעהליכע מיידעל —
זי לאַכט אויף דער וואַנט!

די אייביגע שענהייט

עס איז אין דער וועלט דא א פרוי,
וואס יעדערער זעהט זי בלויז איינמאל:
זי טראגט זיך פארביי און פארשווינדט
און טרעפען זי וועסטו שוין קיינמאל.

ווער איז זי...? פון וואנען זי קומט? —
דו ווייסט ניט... אומזיסט וועסטו יאגען —
דו וועסט נאר אין הארצען איהר בילד
בשתיקה פון זיך אליין טראגען...

עס געהען די יאהרען פארביי
און פאלען ווי בלעטעלעך געלבע,
באגעגענסטו ווידער די פרוי,
א צווייטע — און אפשר די זעלבע...

עס האט דיר איהר שעהנע געשטאלט
דיין הארץ אויף דאס נייע אנגעצונדען,
אט איצט וואלסטו אפשטעלען זי —
אומזיסט — בלויז איין בליק און פארשוואונדען!

און ווידער די יאהרען זיי ציה'ן —
און בלאנדזשעסט אויף אלערליי וועגען,
און פלוצים — די זעלבע — צי ניט —
די שעהנהייט זי קומט דיר אנטקעגען...

זי קומט און פאַרשווינדט, ווי אַ בליק,
דו זעהסט שוין — דו וועסט זי ניט קריגען,
און ענדליך, פאַרשטעהסטו דעם זין
און מוזט דיין פאַרלאַנגען באַזיגען.

די אייביגע שעהנהייט איז זי,
וואָס ווייזט זיך אין לויף פון די יאָהרען:
פאַרשווינדען פאַרשווינדט זי פון דיר,
דאָך געהט זי ניט קיינמאָל פאַרלאָרען!...

פאָלקס-מאָטיוו

ניט גריסט מיר פון איהם:
איך וויים וואָס ער מאַכט:
איך זעה איהם, ער זיצט
מיט יענער און לאַכט.

ניט טרייסט מיך: ער וועט
נאָך קומען צוריק:
עס איז שוין צו איהם
פאַרברענט יעדער בריק.

ניט טרייסט מיך: די צייט
וועט היילען מיין פיין:
פאַרגעס איך אַן איהם,
וועט ערגער מיר זיין...

א פאַרוועלקטע שענהייט

א פאַרוועלקטע שעהנהייט
איז פאַרבייגעגאַנגען,
א פאַרוועלקטע שעהנהייט
האָט מיין האַרץ געפאַנגען.

און די שוואַרצע פאָסען
ביי די בלאַסע אויגען,
האָבען מיר גערופען,
האָבען מיך געצויגען.

און דער טרויער שמייכעל
אויף א בליק — פאַרשוואונדען,
האָבען אין מיין האַרצען
העלען ליכט געצונדען.

און די קלוגע בליקען,
פול מיט צער, פאַרגעבען,
האָבען מיר באַלויכטען
אונזער זין פון לעבען.

האָב איך דורכגעלאָזען
אַלע די וואָס בליהען —
פאַר פאַרוועלקטע שעהנהייט
האָט געוואָלט זיך קניען...

שיר השירים

1.

ווי זאָל איך מיין ליעבסטע גלייכען,
ווי זאָל איך מיין ליעבסטע מאָלען?
ווי א פרישע בלום פון שרון,
ווי א רויז אין טיפע טאָלען.

ווי א רויז צווישען דערנער
זעהט מען בעסער, זעהט מען עכטער,
פונקט אזוי איז זי, מיין כ׳לה,
צווישען אלע מענשען־טעכטער.

2.

קוקט ניט, זאָגט ניט:
איך בין שווארץ:
לויטער פייער
איז מיין הארץ.

נעהמט קיין ביישפיעל
ניט דערפון:
ס׳האָט פארברוינט מיך
בלויז די זון.

מ׳האט אלס הימעריין
מיך געמאכט,
ביי די גערטנער
טאג און נאכט.

פרעמדע גערטנער
אפגעהיט,
און מיין אייג׳נעם
גארטען — ניט!...

3.

פריהלינג, פריהלינג איז שוין היינט,
כ׳הער די שטימע פון מיין פריינד,
ווי דורך בערג און טאל ער ציהט,
ווי א יונגער הירש ער פליהט!
כ׳הער זיין שטימע פון ארום,
ווי ער רופט מיך: כלה, קום!
קום, דער ווינטער האט געעקט
און די טירקעל־טויב שוין וועקט:
קום ארויס פון דיין געצעלט,
פול מיט דופטען איז די וועלט!..

4.

זעכציג מלכות האב איך מיר,
אכציג קעפס־ווייבער געוועהלטע,
און דערצו איז ביי מיר דא
יונגע מיידלעך ניט געצעהלטע.

דאַך נאָר איינע איז מיין טויב,
איינע איז זי צווישען פיעלע;
ס'ליובען זי די מלכות אויך
און די קעפּס־ווייבער אפילו...

V

געמישטע לידער

דער אָרקעסטער

איך האָב ליעב די אונסטרומענטען
פון דעם שפּילענדען אָרקעסטער:
יעדער איז מיר אַ באַקענטער,
סיי דער קלענסטער, סיי דער גרעסטער.

כ'קען זיי אַלע מיט די נעמען
און די שטימען און די טענער,
און די שטעל, וואָס זיי פאַרנעמען —
ווער ס'איז גרויס און ווער ס'איז קלענער:

אַלע זייערע געדאַנקען,
אַלע זייערע געפיהלען:
ווען זיי צערטלען זיך און צאַנקען,
ווען זיי שווייגען, ווען זיי שפּילען.

ווען זיי ווילען איבעריאָגען,
איינס דעם צווייטען איבערשטייגען,
און ווי קיינער קאָן פאַרטראָגען,
ווען דער „פיהרער" הייסט איהם שווייגען...

כ'קען די פידעלע די צאַרטע —
קיינער קען איהר וועהטאָג שאַצען:
נאָר זי רעדט צו הערצער האַרטע,
ביז די סטרונעס איהרע פּלאַצען.

כ׳קען דעם „טשעלא״, דער בעל־תפלה,
וואס ער שפּיעלט זיין אייג׳נעם ניגון:
ווען עס שפּילען זיי, די פיעלע,
ווערט ער דעמאָלט שטאָלץ אנטשוויגען...

כ׳קען דעם קאָנטראבאס, דעם שווערען,
מיט די פּאָר געצעהלטע נאָטען:
ווען ער לאָזט אליין זיך הערען,
לעגט זיך אויפ׳ן הארץ א שאָטען.

דער טראָמפּייט איז מיר קיין ווייטער,
לאָזט זיך הערען גאָר אָהן צילען:
ווי א אינגעל א פארשייטער
רופט ער: קומט מלחמה שפּילען!

און די פלייט! ווי נאַכטיגאַלען
רופען דיך פון שטאָדט און ישוב:
הויבט זי פּייפען אָן און שאַלען —
ציהט אין פעלד דיך, ווי מיט כשוף.

היינט דער פּויק! דאָס איז א גבור,
פון א פעל גאָר א געזונטער:
לאָזט ארויס א קול, דער ליעבער —
דאַכט זיך, אז די וועלט געהט אונטער...

כ׳קען און וויים פון וואָן זיי שטאַמען,
וויים פון מאַנכען אויך זיין פעהלער:
אבער שפּילען זיי צוזאַמען —
ווערט די וועלט דאָן שעהנער, העלער...

די אידישע מוזיק

(ערנסט בלאָך געווידמעט)

איך האָב געהערט די אידישע מוזיק
און ס׳האָט מיך ווייט אוועקגעטראָגן,
איך האָב געהערט ווי דורות שלאָגן
און האָב מיין פאָלק דערזעהן גאר יונג צוריק...

עס האָט דער ים זיין אבגרונט אפגעדעקט,
דער ירדן איז מיט אנגסט אנטלאָפען...
און באַלד האָב איך געזעהן דעם מדבר שלאָפען
און באַלד האָט איהם א נייעס פאָלק געוועקט...

איך האָב געזעהן דעם פאַלאַץ שלמה׳ס אין געדראַנג,
געהערט אין צימערען א יונגענדליך געלעכטער,
און טענץ און שפרינגעריי פון פרעה׳ס טעכטער,
און מלכה שבא געזעהן, און אופיר׳ס גאָלד געשאַנק...

ביי בבל׳ס טייכען ג׳הערט האָב איך א רעש,
געזעהן מיין פאָלק דערנידעריגט, געפאנגען
און ירמיהו איז געבויגען מיט־געגאַנגען
זיין שטאָלצער קאָפ באַשאָטען פול מיט אש.

און פלוצלונג האָט א שטורם דורכגעשוועבט
און — ניט געוואוסט אליין פון וואנען,
איז פון א טאָל א מחנה אויפגעשטאַנען
און נייער גייסט האָט יעדערען באלעבט...

און באַלד גאָר בין איך אין אַ שוהל אַריין. ביי נאַכט...
געזעהן אַן עדה היין און הער זיך וויגען —
אין האַרץ געדרונגען האָט אַ ווייטער ניגון
און תּפילות אַלטע האָבען מיך ערוואַכט...

דער אונשולדיגער וועכטער

(אַ פאָלקס־מעשה'לע)

אַמאָל האָט פּאַסירט... אין אַ שטעדטעל,
מען האָט שוין פאַרגעסען איהר נאָמען —
געשעהן אויפ'ן מאַרק איז אַ גנבה:
מען האָט דאָרט באַ'גנב'עט די קראָמען.

אויף מאָרגען איז יעדער געקומען
אין מאַרק צו זיין קראָם מיט אַ שליסעל —
דערזעהט ער: די קראָם איז שוין אָפען
און סחורה — ניטאָ דאָרט קיין ביסעל.

מען האָט זיך גענומען צום וועכטער —
אַ איד מיט אַ באָרד שוין אַ גראָהע...
„וואו ביזטו געוועזען?" — דער אַלטער
געשטאַנען איז שטיל, מיט הכנעה.

האָט אויסגעהערט אַלערליי טענות,
ווי ס'פּאַסט פאַר אַ וועכטער — געדולדיג,
און נאָכדעם געענטפערט: אוי, גלויבט מיר
איך בין דאָ, רבותי, ניט שולדיג!

איך האָב זיי געהיט, ווי מיין שטייגער,
ווי איך פלעג זיי אַלע נאַכט היטען:
איך זאָג אַ קאַפּיטעלע תהלים
און זינג זיך אַ ניגון אין מיטען...

דאָ זעה איך עס פאָהרען צו וועגענס
און עטליכע מענשען דאָרט זיצען:
איך האָב גלייך פאַרשטאַנען: גנבים...
צו וואָס זאָל איך טראַכט איך מיר, רייצען?

ווי באַלד אַז איך בין דאָך דער וועכטער
איז וואָס איז צו האָבען דאָ מורא?...
ווי באַלד אַז איך היט, איז דען מעגליך
זיי זאָלען אַוועקפיהרען סחורה?

איך האָב זיך פאַררוקט אין אַ ווינקעל
אומישנע... וואָס וועלען זיי מאַכען?
ווי באַלד אַז איך בין דאָך דער וועכטער! —
איז קוק און איך פּלאַץ שיער פאַר לאַכען...

איך זעה פון מיין ווינקעל ווי איינער
און נאָכדעם אַ צווייטער, אַ דריטער —
זיי געהען צו שטיל צו די קראָמען —
איז לאַך איך: איך בין דאָך דער היטער!

די העזה ביי זיי ווערט נאָך גרעסער,
זיי הויבען די קראָמען אַז שליסען...
איז לאַך איך — ווי באַלד אַז איך היט זיי —
און מאַך זיך אַזוי ווי ניט וויסען.

זיי הויבען אַן עפ׳נען די קראַמען...
און איך, אייער עהרליכער וועכטער,
איך קוק און גיב אכטונג פון ווינקעל
און ווער שיער דערשטיקט פאר געלעכטער.

„וואַרט, וואַרט — לאַך איך — וואָס וועט זיין ווייטער?...
איהר וועט שוין א צעהנטען פאַרזאַגען..."
איך זעה ווי זיי פּאַקען שוין סחורה
און הויבען אַן דרויסען צו טראַגען.

„אַזוי גאַר, גנבים׳לעך! — לאַך איך —
איהר ווילט דוקא פרעמדע פארמעגענס!"
און קוק זיך דערוויילֿ, ווי זיי טראַגען
און לעגען דאָס אוים אויף די וועגענס.

איז לאַך איך... וואָס קען עס מיר אַרען —
איך בין דאָך שוין אַלט... ניט קיין אינגעל...
איך וועל אייך, גנבים, שוין ווייזען —
און לאַך מיר אַזוי אין מיין ווינקעל.

דאַ זעה איך, זיי גרייטען זיך פאַהרען
און איטליכער שפּרינגט אין זיין וואַגען.
דאַ האָב איך שוין אויפגעהערט לאַכען,
פאַרשטאַנען: מען דאַרף שוין זיי זאַגען.

און איידער איך האָב נאָר באַוויזען
דעם יחוס פון גנב פאַרטייטשען,
זיי האָבען גענומען גלייך שמייסען
די פערד נאַכאַנאַנד מיט די בייטשען.

איך האָב זיי געיאָגט ביז בית־עולם...
פאַרטאָג... א סכנה... פול מתים...
די פוהרעז האָב איך ניט דעריאָגט דאָך — —
נו, ביז איך דען שולדיג, רבותים ? !...

וואונדערליכע צייטען

נייע, וואונדערליכע צייטען
קומען אָן :
דער פאַרשקלאַפּטער וועט צוברעכען
יעדען טראָן.
און די יענע וואס געטראָגען
האָבען קרוינען
וועלען איז די הרי־חושך
ערגעץ וואוינען...

נייע וואונדערליכע צייטען,
ווי עס האָט
דורך דעם נביא'ס מויל פאַרשפּראָכען
אונזער גאָט.
ווי דער ים די ברעגען זיינע
וועט פאַרגיסען
גאָר די מיעדע וועלט מיט חכמה
און מיט וויסען.

נייע וואונדערליכע צייטען,
הערט און הערט!
ניט קיין קלאַנג פון בלאנקע שפיזען,
ניט פון שווערט!
ניט דער בייזער שטאָל און אייזען —
ס'וועלען בלאַנקען
אין די אויגען פון די מענשען
די געדאנקען.

נייע וואונדערליכע צייטען...
אויף די בערג
וועט פון טיפע טאָלען שטייגען
יעדער צווערג.
וואונדער! אויף דער ערד שוין האבען
זיך באוויזען
די געפאלענע פון הימעל —
יענע ריזען!...

דער טרעמפ

ער וואָלט אויך געוואָלט
פונקט ווי אלע מיר,
שלאפען אין א הויז,
ניט ביי פרעמדער טיר.

ער וואָלט אויך געוואָלט
זיין א טרייער מאַן,
און פאַר ווייב און קינד
שלעפּן זיך אין שפּאַן.

ער וואָלט אויך געוואָלט
זיין פאַרזיכערט וואו
און די לעצטע יאָהר
לעבען שטיל, אין רוה.

בלויז איין ווארעם ווארט
און א ראָק איהם פעהלט:
דאס געפינט ער ניט
אין דער רייכער וועלט.

און דערפאַר איז ער
אזוי פויגעל־פריי
און ער לאַכט פון אונז
ווען ער געהט פאַרביי.

אין צוג

איך זעה שוין א בוימעל, איך זעה שוין א פעלד,
איך זעה שוין די גרינע, די זוניגע וועלט.
און שוועבט וואו ניט וואו פאַר די אויגען א הויז,
דיר דאַכט זיך עס וואַקסט פון דער ערד אויך ארויס.

נאר אַט איז דאָס הויז שוין פאַרשוואונדען און באַלד
קומט אַן דיר אַנטקעגען דער דונקעלער וואַלד.
ער ווינקט דיר מיט פינגער מיט גרינע און רופט,
דער צוג אָבער שוועבט ווי אַ פויגעל אין לופט.

באַלד ווינקט דיר אַ וואַסער, עס רופט און ער לאַכט,
דער צוג אָבער טראָגט דיך אַלץ ווייטער און יאָגט.
ער האָט דיר צו ווייזען וואָס שעהנס און וואָס גרויס
און דו דאַרפסט באַלד, אָרימער, שטייגען אַרויס...

אונמאָדערן

דאָס מאָל בין איך ניט מאָדערן:
איך האָב ליעב לבנה, שטערען,
און די שטילקייט פון דער נאַכט
און פון גרינעם פעלד די פּראַכט.

כ'בין פון רויש שוין מיעד און מיעדער,
און איך בענק נאָך אַלטע ליעדער:
נאָך דעם מורמלען פון אַ קוואַל,
נאָך דעם אַלטען נאַכטיגאַל...

נאָך א יאָהר...

נאָך א יאָהר שוין קלויבט זיך פאָהרען
צו דעם אָפּגרונט פון די יאָהרען —
זיינע לעצטע טעג!

געהט ער איינגעבויגען, אָרעם,
איבער גריבער, איבער קברים,
איבער וויסטען וועג.

קיינער וויל איהם ניט באגלייטען
און קיין קראנצען און קיין קווייטען
ווארפט מען איהם ניט צו.

פויגעל ווילען איהם ניט זינגען,
גלעקער ווילען איהם ניט קלינגען —
ס'הערשט א טויטע רוה.

געהט ער אזוי ווייטער, ווייטער,
טרעפט ער אָן א יונגען רייטער
איהם אַנטקעגען פליהט.

וויל ער וואָס דעם רייטער זאָגען,
הויבט דער רייטער אָן זיך טראָגען —
הערען וויל ער ניט!

קוקט זיך אום דער יאהר דער אלטער
מיט א מינע מיט א קאלטער
מיט א בייזען בליק:

איך בין אויך אזוי געפלויגען,
זיך געטראגען פייל פון בויגען —
און איך גען צוריק!...

די וועלט

מיין הארץ איז מיר טריעב,
מיין הארץ איז געקלעמט:
אך, דאס וואס איך ליעב
איז ארים, פארשעהמט.

און וואס איך פאראכט,
און וואס איך פארהאס
דאס גרויסט זיך, דאס לאכט
אין מארק און אין גאס.

און וואו נאר איך קום
איז בייזקייט און וועה...
עס ציטערט די בלום
פון שטורעמס געשרעה.

איך זעה זי ביז גרונט
די וועלט אפגעשמאקט!
א שטיק פול מיט שונד
אין איטליכען אקט.

ווער האט זי פארפאסט
דער אויטאר איז ווער?
צו שפילען א לאסט,
צו שווייגען איז שווער...

דער איינציגער...

נאכדעם, ווי אברהם האט
פון זיין פאטער אלע געטער
שוין צובראכען און פארניכטעט,
האט דער אלטער אויסגעדיכטעט
פון זיין הארץ ארוים א גאט.

העי, אברהם, פארזיכט דאך!
האסט א גאט געמאכט זיך איינעם
און פון אלע אויסערוועהלט איהם
אויף צו שעצען, אויף צו ליעבען —
זעה, ער שפאנט דיך איין אין יאך!

אך, וואס קומט ארויס דערפון
וואס ער איז א גאט א גרויסער,
אבער, הערסטו וואס ער וויל דאך,
העי, אברהם, ס'איז קיין שפּיעל דאך —
ער פארלאנגט פון דיר דיין זוהן!...

אידעען

אידעען ביי ארימע דורות,
זיי זיינען ווי קליידער ביי ארמע פאמיליעס.
מען נעהמט אויף א ראק פאר'ן זוהן פאר'ן יונגען.
דער יונג, כאטש איז ארמוטה, דאך האלט ער אין וואקסען.

דער ראק ווערט איהם ענג אין די ארבעל,
ער קען מיט די הענט זיך ניט ריהרען.
ביי'ן ברוסט הויבט אן פרעסען
און קען זיך ניט בויגען און קעהרען.

דער ראק איז נאך זייבער, נאך גאנץ,
ער שמאל איז געווארען קורץ.
נו, גיט מען עס איבער דעם אינגער'ן ברודער:
עס פאסט זיך אזוי פאר'ן קינד...

ער טראגט איהם מיט שמחה, מיט פרייד,
און פיהלט זיך אין איהם אזוי פריי
ביז וואן ער צורייסט איהם, דער שטיפער...
דער פאטער דער אלטער ער קרעכצט:

ניטא שוין גאר הײנט א וואארע אזא !...
צורײסן, צופליקט. א מײערן בגד.
אידען ביי ארימע דורות
זײ זײנען ווי קלײדער ביי ארמע פאמיליעס...

זוניגע...

זוניגע, ליכטיגע, פרײדיגע, דו !
כ'רוף דיך, איך רוף דיך פיעל מאל !
ביזטו צו הויך און דו הערסט זיך ניט צו —
ווערט גאר פארלוירען מײן קול...
האסטו נערויבט מיר מײן גליק און מײן רוה
זוניגע, ליכטיגע, פרײדיגע דו !

זוניגע, ליכטיגע, פרײדיגע, מײן !
נידער אראב פון דײן הויך...
גיס כאטש אײן שטראהל מיר אין הארצען אריין
וועט מיר דאס לעבען ניט זײן אזוי בלײך...
פרעג מיך ניט וואו און פרעג מיך ניט ווען :
זוניגע, ליכטיגע — קום און פארברען !...

פּלוצים

(צו דעם פאַל פון ראַמאַנאָוו'ס הויז)

פּלוצלונג זיינען אַלט געוואָרען
אַלע ליעדער פון דער וועלט:
ליעדער פון דעם וועה און צאָרן,
ליעדער פון דער שווערער קעלט...

קייטען... שקלאַפען. — א לעגענדע!
בייזע ווינטען — פאַלשער טאָן!
לענגסטער ווינטער האָט זיין ענדע
און א זומער קומט שוין אָן!

נאַכט און חשך... ווערטער אַלטע!
ס'האָט א זון זיך אויסגעשפּרייט
און דער אייז פון לענדער קאַלטע
ווערט צושמאָלצען און צוגעהט....

קרוין און הערשער! וואו און וועלכער?
ווער האָט ווען א לאַנד בארויבט?
אז געוועזען איז וואו אזעלכער —
וואָלט זיך איצטער ניט געגלויבט...

העהלען... פעסטונגען... מאַרטירער...
אַך, דערמאַנען זיך איז שווער!
די מאַרטירער זיינען פיהרער
נאָך דעם פרייען פאָלקס באַגעהר!...

די אנשוויגענע...

זיי זיינען געוואָרען אנשוויגען
אין לאַנגער, אין פינסטערער נאַכט:
שוין לאַנג האָט דערווינט זייער ניגון
צו אונז ניט געבראַכט.

עס פאַלען און ציטערען וועלטען,
דער מענש א דערשראָקענער וואָרט,
און זיי — אין די שטילע געצעלטען
זיי זיצען פאַרשפאַרט.

זיי האָבען אונז איבערגעלאָזען
אין פרעמדע, אין גרויזאַמע הענט,
און זיי אליין זיצען פאַרלאָזען
אין גרויע פיער ווענט!

די ערד ליגט א וויסטע, אָהן בלומען,
דער מענש קוקט דערשראָקען און מיעד;
מיר האָבען שוין לאַנג ניט פאַרנומען
פון פרייהייט דאָס ליעד.

מיין וועלט

איך ווארף זיך אום אהין, אהער,
אך, זייט ניט שטרענג:
איך וויים, איך וויים די וועלט איז גרוים,
דאך מיר איז ענג.

וואס האב איך, וואס די וועלט איז גרוים —
פארשטעהט אליין, —
אז יענעם ארט אוואו איך לעב
איז ענג און קליין.

עס פעהלט מיר לופט, עס פעהלט מיר רוים,
דער וועג פארשטעלט:
איך ווארף מיך אום, איך זוך מ י י ן ארט
אין א י י ע ר וועלט...

ווי א ווייטער ברודער

ווי א ווייטער ברודער
פון א פרעמדען לאנד
קום איך אייך באגעגענען,
שטרעק איך אוים די האנט.

כ'לאז אראב די אויגען
ווען איהר מיך באטראכט:
קיין מתנות, ברידער,
האב איך ניט געבראכט.

כ'האב ארומגעוואנדערט
אלע מיינע טעג
און פארארעמט קום איך
פון מיין לאנגען וועג.

כאך אין שטויב די קליידער,
נאך פון וואנדערן — מיד,
בלויז אין הארץ אין טיפען
ליגט פאר אייך א ליעד.

דער צוריקקעהר

איך ווייס ניט פון נאהענט,
איך ווייס ניט פון ווייט:
און וואס זיינען יאהרען
פון טויזענדער צייט?

מעג ליגען קיין חיימלאנד
פאר טויזענדער מייל —
איך זעה זי, איך גרייך זי
אט באלד, אין איין וויל!

און טויזענדער יאָהרען
וואָס האָט פאַר אַ ווערטה?
מיר דאַכט: איך האָב נעכטען
גערוהט אויף איהר ערד.

ווי נאָהענט! ווי נאָהענט!
שטרעק אויס בלויז דיין האַנט,
און — וואונדער! גלייך גרייכסטו
דיין היים און דיין לאַנד!

און וואונדער! — דו פיהלסט שוין,
ווי ס'רוישט איבער דיר
די ווינטען די לינדע
דורך פענסטער און טיר...

דער אָנזאָג

אונזער פרייד איז צופיעל גרוים —
רעדט ניט, ליעבע ברידער!
איצט זאָל זיין מיט ווערטער אויס —
ליעדער דאַרף מען, ליעדער!

טרוקענע פאַלט דאָס וואָרט פון צונג,
קען אין האַרץ ניט דרינגען:
אונזער האָפענונג ווערט יונג —
זינגען, דאַרף מען, זינגען.

דורות לאנג איז אונזער הארץ
שטיל און שטום געהאנגען:
אונזער הארץ איז מיעד — עס דארף
לידער און געזאנגען.

ס'איז געווען דאס לעבען גראה,
ווי א הערבסט א מיעדער:
איצטער איז דער העלער שעה
זינגט אונז לידער, לידער!...

שטילע שמנה עשרה'ס...

שטילע שמנה־עשרה'ס
איז די לאנגע יאהרען,
ווייטע תפלות — נאהענט
זיינט איהר מיר געווארען.

איך געדענק די ווערטער,
איך געדענק די טרערען:
„צו ירושלים
זאלסטו אונז אומקעהרען"...

זיידעס פלעגען מורמלען,
ס'פלעגען הענט זיך שטרעקען
און ביי אונז, די קינדער,
פלעגט עס וואונדער וועקען.

אלע טאג צו דריי־מאל
מארגענס, און פארנאכטען
פלעגען אונז די ווערטער
טיעף און ווייט פארטראכטען.

און די קינדערס הערצער
פלעגען שטארקער שלאגען,
אויף די ציונ׳ס בערגער
פלעגט עס אונז פארטראגען...

זאגט נים, א מתנה!
כ׳וויל עס גאר ניט הערען:
וואס עס בעטען דורות
מוז מקוים ווערען...

דער ענטפער

און אז איך וועל קומען צוריק צו מיין חיים,
אהיים צו מיין ליעבער...
עס וועלען מיך פרעגען און פארשען די פריינד
ווי ביזטו אריבער?

„ווי זיינען געגאנגען די טעג אין דער פרעמד
זייט דו ביזט פון דאנען —
צי האבען די פרעמדע געליעבט דיך, געהאסט?
דיין לשון פארשטאנען?...“

דאן וועל איך, א מידער, זיי ענטפערן שטיל,
נאך זייער באגריסען:
דערמאנט ניט די טעג מיינע, דארטען ביי זיי,
איך וויל גאר ניט וויסען...

צי גוטע, צי שלעכטע — איך האב דארט געלעבט
און איבערגעטראגען...
און וועלען זיי אנהויבען פרעגען נאך מעהר,
וועל איך מעהר ניט זאגען.

און ס'וועלען פארטראכטען זיך דאן, מיינע פריינד
אין ווינקעל אין שטילען...
און אלע, וואס איך האב אין דער פרעמד דורכגעלעבט
וועט יעדער דערפיהלען...

אין ארץ-ישראל

(א ליעדעל)

אין ארץ ישראל איז ליכטיג,
אין ארץ ישראל איז ריין:
און טאמער פעהלט אוים דארטען ברונעמס,
איז טרינקט מען דעם רעגען אליין.

אין ארץ ישראל הערשט יושר,
גאט'ס שטימע פון אומעטום רופט:
און טאמער פעהלט אוים דארטען שוהלען,
מאכט קלוג דארט דעם מענשען די לופט.

אין ארץ ישראל הערשט חדוה
און ס'פיהלט זיך דארט גליקליך דער איד:
און טאמער פעהלט אוים דארטען פידלען,
רוישט שטענדיג דער ירדן זיין ליעד.

אין ארץ ישראל די הייזלעך —
איינשטאקיג, מיט בלומען אין הויף:
און טאמער פארוויילט זיך דיר העכער,
דאן שטייג צום בארג תבור ארויף.

די אלטע הגדה

מיט א גראהער טישטוך
איז דער טיש געדעקט:
ליעגט א שטיקעל מצה
ארים, אפגעדעקט...

אלע כוסות לעדיג
און דער לעערער כום
אליהו הנביא'ם
קוקט אז מיט פארדראס...

מורמעלט שטיל דער זיידע:
„מ'נעהמט די מצות דריי"...
אך, אפילו איינע
ניט מען אויך ניט פריי...

קוקט אין דער הגדה
און ער שמייכעלט צו:
„נעהם די איי און כרפס"...
וואר־זשע נעהמט מען... וואו?...

אויפ'ן פאדער־בלעטעל
קוקט דער אלטער, קוקט...
ווען איז די הגדה
פארט געווען געדרוקט?...

עפעס הייסט זי עסען
פון דער פולער האנט:
וועז האט זי געדרוקט זיך
און אין וועלכען לאנד?...

א בליק

(צו א. לוצקי'ן)

איך האב ניט לאנג א פריינד באגלייט:
זיין בליק פאר מיינע אויגען שטעהט.
און וואו איך געה און וואס איך טהו —
עס גיט דער בליק מיר ניט קיין רוה.

מיין ליעבער פריינד, אין ווייטען לאנד!
געזעגענט האסט זיך מיט פארשטאנד.
א ווארט פארשווינדט, א טרער — פארווישט:
א בליק אזא פארגעסט מען נישט! —

אין האל פון אינדעפּענדענס

(ביים ערשטען אידישען קאָנגרעס אין פילאדעלפיא)

אין דעם זאל פון דער באפרייאונג,
מיט א הייליגקייט דורכגעדרונגען,
ביי דעם גלאק, וואס האט די פרייהייט
פאר א גרויסען פאלק צוקלונגען —

אין דעם זאל ביי'ם גלאָק דעם אלטען,
מיט א גלויבען גאר א יונגען,
זיינען זיי געשטאנען ציטריג
און די „האפענונג" געזונגען.

אלע יענע אויסגעוועהלטע,
אלע שלוחים די פיער הונדערט,
האבען אונזער ליעד געזונגען
איבערראשטע און פארוואונדערט.

איז דאס נים דער גרעסטער וואונדער,
וואס עס האט געקענט פאסירען:
אין דעמזעלבען זאל פון פרייהייט —
אונזער פרייהייט פראקלאמירען?

און מיר אלע, וועלכע זיינען
שטיל געשטאנען פון דער וייטען
האבען א געבעט געמורמעלט
און געהאפט אויף גוטע צייטען.

און די פאהן די ווייס און בלויע,
שוין פון שטורעמס אויסגעמאטערט,
האט צום פאהן פון „שטרייפען־שטערען"
זיך געטוליעט און געפלאטערט...

אהן א סוף

צום אנדענקען פון י. ל. פרץ.

(דער גרויסער דיכטער איז געשטארבען ביים טיש, שרייבענדיג א מעשה

ס'איז געווען א גראהער מארגען
נאך א נאכט א שווערער:
וואלקענס האבען זיך געזאמעלט
מעהרער אלץ און מעהרער.

פריה איז ער דאן אויפגעשטאנען,
ווי ס'וואלט ווער איהם טרייבען,
און א מעשה'לע פאר קינדער
אנגעהויבען שרייבען.

פאר די קינדער, אהן די היימען
וואס ער פלעגט זיי ליעבען:
פאר די קינדער וואס מ'האט זיי
איז דער פרעמד פארטריבען.

האט ער עפּעס זיי ענטדעקט
דעמאָלט זיך געקליבן?
ביי די ערשטע צוויי־דריי ווערטער
איז ער שטיל געבליבן.

האט דערהערט ער רופן, רופן?
פון דער ווייט געזאַנגען?
אויף זיין פעדער איז א טראָפּן
טינט פארשטומט געהאַנגען...

איז נאָך פריהצייטיג געוועזן.
וואָס ער האט פארנומען?
האט ער ניט געטאָרט דערציילן,
וואָס עס וועט נאָך קומען?

אָך, ווי וואָלטען מיר איצט וועלן,
איז דער צייט פון שרעקן,
דאָס וואָס ער האט מיטגענומען
קענען דאָ ענטדעקן.

וועלכע בילדער האט געשוועבט דאַן
פלינק פאר זיינע אויגן?
איז א טויב א ווייסע דעמאָלט
פאר איהם דורכגעפלויגן?

האט זיך אליהו הנביא
פאר איהם דורכגעטראָגן,
ווי ער קומט אראָפּ אהערצו —
אויף א פייער־וואָגן?

האט געזעהן א בארג א הויכען
וואו די קינדער שטייגען?
און די וועלכע בלייבען אונטען
שטעהען שטיל און שווייגען?

אדער האט ער דאן געהערט שוין
משיח'ס שופר שאלען,
און דערהויכט ווערט יעדער, וועלכער
איז געווען געפאלען?

און עס זאמלען זיך די אלע —
איז עק־וועלט פארטריבען?...

. . . .

ביי די ערשטע צוויי־דריי ווערטער
איז ער שטיל געבליבען...

קריסטליך

עפעס פיהל איך מיך פארזינדיגט,
כ'פיהל מיך קריסטליך היינט.
איך האב ליעב א־יעדען מענשען,
מעג ער זיין מיין פיינד.

האט מיר ווער א פאטש געגעבען
בייזמוטיג און דרייסט,
גיב איך איהם די באק די צווייטע —
פונקט ווי יעזוס הייסט.

כ'פיהל זיך נישטיג און דערשלאגען
און איך קניה אין שאנד...
כ'וויל מיט קיינעם זיך ניט שלאגען,
מעג עם זיין פאר לאנד.

כ'וויל ניט קיין נקמה נעהמען
פון דעם גרעסטען נאר...
פאר אזוינע מדות, קריסטען,
זאגט, וואס קומט דערפאר?...

פארוואורף

ס'ליעגט א בריוועל אויפ'ן טיש
מיט א שטומער טענה,
מיט א פארוואורף קוקט מיך אן
יעדע שורה זיינע:

„כ'בין אין ווייטען־ווייטען לאנד
ערגעץ וואו געפאנגען:
האסט געלאזען מיך אליין,
ביזט ניט נאכגעגאנגען.

„האסט אפילו קיין געשריי
ניט צו הויך געגעבען:
ס'האט די זון אזוי געשיינט
און באגריסט דאס לעבען.

„האסט געטראכט: די צייט פארגעהט
און וועסט רוהיג בלייבען:
אבער פריינד, דו זעהסט — איך לעב
און איך קען נאך שרייבען.

און אפילו — גאט באהיט —
כ'זאל אמאל פארשטומען,
וועסטו אלץ א בריף פון מיר
איינמאל נאך באקומען.

וועל איך דיר אין יענעם בריף
הארציליך לאזען גריסען,
און דו וועסט אלץ טראכטען וואו,
און וועסט קיינמאל וויסען...

רופט מיך

רופט מיך — איך בין גרייט צו דיענען
אייך, מיט אלץ וואס איך פארמעג,
מיט די לעצטע אלע טעג,
מיט מיין גליק, וואס גלאנצט דערינען.

רופט מיך ווי אמאל פארצייטען,
אויב איך בין ניט גרוים ווי זיי —
פיהל איך שטארקער אייער וועה
שווערער פאלט די טרער פון ווייטען.

מיר שוועבט

מיר שוועבט פאר די אויגען פון היים די געזיכטער,
מיט וועלכע איך האב זיך געשיידט.
די בליקען, וואס האבען אין הארצען גערדרונגען,
די ווערטער וואס האבען ווי ליעדער געקלונגען,
און האבען אין הארץ מיך די בענקשאפט פארזעעט.

נו, האט זיך צעוואקסען די בענקשאפט אין הארצען:
דער באדען קען בעסער ניט זיין:
עס ווערט דארט פון טרערען דערשטיקטע באפייכטעט,
פון שטראהלען פון ליעבע דערווארעמט, באלייכטעט,
און ס'קומט ניט קיין פרעמדער אריין.

איך גלויב

איך גלויב אין דער קראפט פון די נאחענטע,
וואס זיינען צוזעעט און צושפרייט:
זיי וועלען מיט ליפען פארשלאסענע,
דערהארען, דערווארטען די פרייד.

זיי וועלען מיט ארעמס אהנמעכטיגע
פארניכטען די בייז איבעראל:
און וועלען ביי פענסטער פארהאנגענע
באגריסען די ערשטע דעם שטראהל.

זיי וועלן ביי טירען פארריגעלטע
דערטרוימען דעם העכסטען פארלאנג,
און וועלען ביי שוועלען פארבלוטיגטע
די ערשטע דערהערען זיין גאנג.

די דאמע

די דאמע ביי וועמען ער וואהנט —
א קריסטין — ער זעהט זי גאר זעלטען:
„גוט מארגען". „גוט נ'אבענד" — ניט מעהר:
צוויי פרעמדע און ווייטע צוויי וועלטען.

פון נארדען פון ווייטען איז ער,
און זי איז א היגע, פון זידען:
זי שטאמט פון די פּני פון דעם לאנד,
און ער קומט פון ארעמע אידען.

דאך ווערט ער אמאל ניט געזונט,
דאן קומט זי מיט שמייכלענדע אויגען:
זי זיצט ביי זיין בעט און זיי דאכט:
א י י ן לאנד האט זייביידען ערצויגען...

דער מאראן

חעי, מאראן, מאראן,
אונגליקליכער דו!
אין דיין הארץ איז האס,
אין דיין אויג איז רוה.

אין דיין הארץ איז האס,
קענסט דאך גארנישט טאן,
ווען עס רופט דער גלאס
צו דער פראצעסיאן:

ווען עס קלינגט דער גלאס
צלמס'טו זיך דאן,
ציטערט דיר די האנט, —
ארימער, מאראן.

הערסט דעם גלאקען־קלאנג —
עמיץ ווערט פארברענט...
ס'איז דיין ברודער דארט
האסט זיין קול דערקענט...

וויינען ווילט זיך דיר
נאר דו האלסט זיך איין:
העפליך אין געשפרעך
לאזטו זיך אריין.

גריסט דיר אַ מאָנאַד,
שמייכעלסטו איהם צו,
העי, מאראַן, מאראַן,
אונגליקליכער דו!...

ווי וואָלסטו געוואלט,
ביי דעם אַש און רויך,
זאגען וואס דו טראכסט —
און פאַרברענט זיין אויך!

אויפ׳ן באַרג

איך בין אויפ׳ן באַרג,
מיין הארץ איז אין טאָל:
דארט האָב איך געהאט
אַ ברודער אמאָל...

איך בין אויפ׳ן באַרג
פון אלעמען ווייט —
מיין ברודער פון טאָל
געהט נאָך ביי מיין זייט.

איך בין אויפ׳ן באַרג,
דאָ איז אזוי שעהן —
מיר דאכט, אז איך הער
פון טאָל אַ געוויין.

אזוי ווי א קרוין
די זון אויף מיין קאפ.
עס ווינקט מיר א האנט:
צום טאל קום אראפ.

איך בין אויפ'ן בארג...
קיין שארד און קיין ריחר...
כ'העך אימיצער שרייט:
דערמאן זיך אן מיר...

סיידי דעלין

(א ניו־יארקער העלדין)

אז דו באטראכטסט עס, דאכט זיך:
וואס איז א פאהן? נו, וואס?
דאך פלאטערט אויך ניט יעדע,
דאן איז עס א פארדראס.

און פלאטערט אויך ניט יעדע,
פון וויים און בלאהען פארב,
דאן דאכט זיך, אז זיי זאגען:
דו טארסט ניט לעבען: שטארב!

ניט אלע קענען פיהלען
און ניט פארשטעהן עס גאר:
געפיהלט האט עס נאר איינע,
דאס קינד פון דרייצעהן יאהר.

די קליינע, ליעבע סיידע
ווערט פלוצים שטארק און גרויס
און אין די פרעמדע גאסען
וואקסט א נביאה אויס.

עס האט פאסירט גאר נעכטען,
דאס האט פאסירט גאר לאנג:
און ווידער זינגט און קלינגט אונז
פון דבורה'ן דער געזאנג...

און ווען עס קומען פלשתים,
דאן קומט א דבורה אן
און שטעלט פאר פאלק און פרייהייט
דאס לעבען איהרס אין קאן...

דאס האט פאסירט פארצייטען
און איצט אין אונז'רע טעג...
און קיינמאל וועט פארוואקסען
צום ליעבען גרוב דער וועג.

דאס אידישע ליעד

איך בין געווען אין קאלטען לאנד קאנאדע,
אין איינער פון די ווייטסטע שטעדט:
דער שניי האט צוגעדעקט, פארשיט
די גאסען אלע און די מערק.

מיין גאט! — האב איך געטראכט — ווי ווייט
דיין פאלק פארטריבען איז, צושפרייט...
ווי קאלט דא איז, ווי ווייט עס איז —
און ס'האט געפרוירען מיר מיין הארץ.

אין אבענט־צייט האט מיך א פריינד,
א ווייטער פריינד, אוועקגעפיהרט,
צו ווייזען מיר א קינדער־שול,
וואו אידיש ווערט געלערענט דארט.

איך האב געזעהען דארט קינדערלעך
און אויגען לויכטען — פינקלענדיג:
זיי האבען אלע אויסגעזעהען,
ווי ווינטער־בלומען אונטער גלאז.

זיי האבען הילכיג מיך באגריסט,
גערעדט צו מיר אין אידיש ריין,
און נאכדעם האבען זיי געזונגען מיר
דאס ליעד פון „פריפעטשיק, וואו ס'ברענט א פייערל״

צוריקוועגס האב איך מיך געווענדט צום פריינד:
מיר דאכט, געפאלען איז דער פראסט...
ער האט געשמייכעלט און געזאגט:
דאס ווארעמט אייך דאס ליעד נאך אלץ.

און בלייבענדיג אליין האב איך געטראכט:
אך, אומעטום דאס זעלבע פייערל...
אין קאלטען לאנד קאנאדא, און אין סיבירען־לאנד —
דאס זעלבע פייערל, דאס זעלבע אידיש ליעד...

א תפילה

און אז ס׳וועט קומען דער בייזער וועטער,
שפעטער, שפעטער —
דער ווינט וועט בלאָזען
אויף וועלקע גראָזען,
אויף וועלקע בלעטער,
און אלע וועלען מיך פארלאָזען —
פארלאָז מיך ניט,
מיין אידיש ליעד...

איך און די וועלט

ווי די גאנצע וועלט וואלט ליידען
גוט אליין זאָל מיר זיין בלויז:
וואלט איך דאָז די וועלט די גאנצע
איינגעלאַדען אין מיין הויז.

איך וואלט טרייסטען זי און צערטלען,
און געזאָגט: ניט זאָרג זיך וועלט,
ביז זי וואלט צו זיך געקומען
און זיך אויף די פיס געשטעלט.

ווען די וועלט געווען וואלט גליקליך,
איך אליין בלויז פול מיט לייד,
וואלט איך דאן צו איהר געקומען
און געפאדערט: גיעב מיר פרייד!

אבער אז מירביידע ליידען,
סיי די וועלט און איך אליין, —
האט די וועלט ניט וואו צו קומען
און איך האב ניט וואו צו געהן...

ווער באשטימט

ווער באשטימט אונזער לעבען און טריט
אין דער פינסטערער נאכט?
און ווער שיצט אונז, גיט אכטונג און היט,
און ווער אונז באוואכט?
אדער זיינען מיר אלע אליין
אהן שוץ, ווי אין מדבר דער שטיין?

איבער אונזערע קעפ ווער וועבט אוים
די שלייערן דיק און געדיכט?
ווער צינדט עם און ווער לעשט עס אוים
אין פינסטערן וועג אונזער ליכט...
אדער דער זעלביגער ווינט —
ער לעשט און ער צינדט?

ניו־יאָרקער בילדער

1.

די מאַמע

די מאַמע פיהרט דאָס וועגעלע
מיט לייכטע, קליינע טריט:
אַך, אינגוועניג, אין וועגעלע
איהר קינד זי שיצט און היט.

דאָס וועגעלע איז לייכט און גרינג,
דאָס קינד איז גרינגער נאָך:
דאָך גרינגער איז די מוטער־לאַסט
און זיס און ליעב דער יאָך.

א יונגע מיידעל קוקט עס אָן
בשעת זי געהט פאַרביי:
ז' איז נאָך יונג, זי איז נאָך שעהן,
פון מוטער־לאַסטען פריי.

זי קוקט אריין אין וועגעלע:
אין ווייכען קישען ליעגט
דאָס קינד אַז איינגעטוליעטע
און שמייכעלט פאַרגעניגט...

דערנאָך קוקט זי דער מוטער אָן,
דאָס מיידעל גיט א טראַכט:
„איך וועל דעם ענטפער היימאַנען
נאָך געבען היינט פאַר נאַכט.

וואָס געהט מיר זיין פּרנסה אָן?
ניט רייכקייט איז דאָס גליק...“
און וואַרפט צום קינד אין וועגעלע
א שמייכלענדיגען בליק...

2.

דער „ניוס-באָי“

עס צושיטען זיך די אינגלעך
מיט די אויגעלעך, וואָס פינקלען,
מיט די צייטונגען די פּעקלעך,
אין די גאַסען, אין די ווינקלען.

שיט דער שנעע, ציט גיסט דער רעגען,
ברענט דער פראָסט און שרפה'ט שרעקליך,
יאָגען, איילען זיי און לויפן
אין די קורצע זומער־רעקלעך

מאַנכער מיט אַ שאַל פאַרבונדען,
(קענטיג ד ע ר האָט נאָך אַ מאַמען!)
און זיי יאָגען און זיי פליהען,
האבען מורא צו פארזאמען!

העי, דאָרט שטעהט דער איד דער אַלטער
מיט אַ לאַנגער באָרד, צופלאָכטען,
האַלט ער אויך אַ פּעקעל „פּייפּערס“,
וואַלט דער באַי איהם שיער געשאָכטען!

ווענינ זיינען דאָ דען שעפּער,
וואו מען ארבייט קליידער, מאַנטלען;
ווער־זשע הייסט איהם זיין אַ פּוילער
און מיט צייטונגען גאָר האַנדלען?

האָט דעם בעסטען פּלאַץ פאַרנומען
טראַכט דער באַי, שטאַרק אַנגעבלאָזען,
פּונקט אין ווינקעל לעבען סאָבוויי —
ניין! ער וועט עס ניט דערלאָזען!

און אַ צווייטען פּלאַץ אַ גוטען
— מאַכען וועט ער אַ פאַרמעגען —
האָט דער לאַמיר באַי פאַרכאַפּט גאָר,
יענער יחסן מיט דעם שטעקען.

און עס ווערט אַ קאַמף פאַר פּלעצער
פאַר די רוישענדיגע ווינקלען...
שוואַרצע אויגען ביי די קינדער,
ווי ביי גרויסע, בייזע, פינקלען...

3.

פייער

ביי דער זייט פון טראָטואַר
אין אַ טאָג אַ טריבען,
בין איך, געהענדיג אין גאַס,
פּלוצים שטעהן געבליבען.

ס'האָט אַ פייער מיר פאַרשטעלט,
מיר מיין וועג אַהן ציעלען:
ס'האָט אַ פייער הויך געברענט,
וואו די אינגלעך שפּילען.

אך, די שקצים! לאָזען ניט
דורכגעהן גאָר קיין מענשען:
דאָך אין הארץ געמוזט האָב איך
שטילערהייט זיי בענשען.

פונקען פליהען אין דער הויך
העלער און געשווינדער
און די ארמע, גראָהע גאַס
ווערט באַלויכט פון קינדער.

פאַלט דער פייער פּלוצים אָפּ,
ווילען זיי ניט ראַסטען,
און אַ אינגעלע ברענגט צו
נאָך אַן אַלטען קאַסטען...

און צובראַכען ווערט עס גלייך —
האַלצלעך דין און טרוקען:
ווערט דאָס פייער ווידער גרויס
ס'איז אַ פרייד צו קוקען.

ארום פייער שפּרינגען אום
אַלע קליינע יונגען,
און דער פייער שפּיעלט אויך מיט,
לאַכט מיט רויטע צונגען.

ווילט זיך ניט אַוועקגעהן גאָר,
קיינער זאָל דערקענען:
אַלץ, וואָס איז געווען בעפאַר
לאָזען דאָ פאַרברענען...

4.

א ניגעריל

א ניגעריל, א קליינס, ווי סאזשע שווארץ,
האב איך געזעהען זיך שפּילען ביי א הויז,
עס האט געטרויערט און געשראָקען זיך מיין הארץ:
מיין גאָט! ווי מאוס דיין באַשעפעניש זעהט אויס!

און פּלוצלונג האט דאס קינד דאס שווארצע זיך צולאכט,
זיך קויקלענדיג און שפּילענדיג אויף דר'ערד:
מיין גאָט! וואס איז מיט מיר אזוינס? האב איך געטראכט,
וואו האב איך ערגעץ אזא לאכען לאנג געהערט?!

איך האב דערמאנט זיך, אז מיין ברודעריל אמאל,
מיין ווייסער ברודעריל, ווען ס'איז געוועזען קליין,
האט אויך געלאכט אזוי, עס איז דאס זעלבע קול —
און גלייך איז מיר דאס שווארצע קינד געווארען שעהן...

5.

די ברעד-ליין

עס שטעהט אין דעם נידריגען טייל פון בראָדוויי,
פון ניו יאָרק'ס עשירות און „ביזנעס“ דאָס האַרץ,
אין פינסטערער נאַכט און אין פינסטערער שטונד —
א רייהע געשטאַלטען מיט פּנים'ער שוואַרץ...

ביי'ן טאָג האָט גערוישט דאָ, געקלונגען דאָס גאָלד;
מיט שטאָלץ האָט גערודערט, רעגיערט דאָ די מאַכט.
און איצט האָט פאַרנומען דעם פּלאַץ דאָ די נויט —
א דריקענדע שטומע, מיט ליפּען פאַרשמאַכט...

עס שטעהט דאָ די „ברעד-ליין“ — די רייהע איז לאַנג
און קומט פון מינוט צו מינוט אַלץ מעהר צו...
דאָס זיינען די אָפּפער פון טאָגיגער רויב,
וואָס האָבען קיין ווינקעל און האָבען קיין רוה...

דער איינציגער פּלאַץ, וואו זייער האָפענונג ליגט,
איז דאָ אין דעם ווינקעל פון רייכען בראָדוויי.
דאָ ווערט זיי צוטיילט פון די זאַטע, וואָס בלייבט,

זיי שטעהען אין זייערע שמאַטעס געהילט
און קוקען מיט אויגען פארגליווערט און שטאר:
עס איז דאָרט פארלאשען דאס בושה-געפיהל,
דארט שימערט א טעמפער, פארגלעזערטער צער...

נאר אפט בליצט די קנאה ביי איינעם אין אויג,
דאס איז ער מקנא דעם ערשטען אין „ליין",
און ער איז דער לעצטער — א, שטילער — ניט לאַכט! —
עס קען צווישען „לעצטע" א לעצטער אויך זיין!...

ווער?

(פאַנטאַזיע)

— ווער האלט די מאכט,
די פינסטערע מאכט?
די אלטע, די אלטע,
די אוראלטע נאכט.

— ווער פאלגט דער נאכט,
דער אוראלטער נאכט?
די יונגע, די יונגע
פול לעבען, פול מאכט.

— ווער הוליעט, ווער לאכט
אין מיטען דער נאכט?
די פינסטערע מאכט
האט א שמחה געמאכט.

— ווער האט איהר דעם וויין
דעם רויטען געשאפט?
די יונגע, די יונגע
פול לעבען, פול קראפט.

— ווער ווײנט — ווער ווײנט?
אין מיטען דער נאכט?
די יונגע, די יונגע
פול לעבען, פול מאכט.

— ווער היט, ווער שיצט
די פינסטערע נאכט?
די יונגע, די יונגע
זיי האלטען די וואכט...

אין דער פריה

אין דער פריה געגאנגען
זיינען זיי צוריק
נאך א נאכט פון פריידען,
נאך א נאכט פון גליק.

ביידען אויפ'ן הארצען
איז געוועזען שווער;
זי — ווי א בארויבטע,
ווי א רויבער — ער.

פון די אלע ווערטער
איז אין הארצען פוסט —
וואס זאל ער איהר זאגען,
האט ער ניט געוואוסט.

זי האט זיך געטוליעט
צו זיין ארעם פעסט,
ווי א טויב א קראנקע
אין די קאלטע פרעסט.

ער האט זיך געפיהלט אויך
שווער אזוי אין גאנג,
ווי מען װאלט אין תפיסה
פיהרען איהם אויף לאנג.

א מענש

אין דעם װאלד איז דא
חיות אלערליי;
קומט די בייזע שעה
לעב דאן גוט מיט זיי.

זאג דעם וואלף, ער איז
ווי א לעמעל גוט;
רוף דעם פוקס אז: „ריעז“,
זאג דעם האז: „האסט מוט!“

אויך דעם קרומען בער,
גיב איהם כבוד אָפּ:
רוף איהם: גנעדיגער הער,
רוף איהם: פילאַנטראָפּ.

שמייכעל יעדען צו,
וואס זיי טוען: בענש,
דאַמאָלט, חיה, דו —
וועסטו זיין אַ מ ע נ ש!...

קהלת

(פראַגמענט)

אַלץ, מיין זוהן, איז גאָרנישט,
אַלץ איז נאַרעריי:
ס'געהט דאס גאַנצע לעבען,
ווי אַ ווינט פאַרביי.

און צו וואס דאס מיהען
פון דעם מענש אויף דר'ערד,
אז די אַלע גליקען

האָבען ניט קיין ווערט?
דורות געהען, קומען —
ווהין ווער — ווער זיי טרייבט?
בלויז די ערד די איינע
אַלץ דיזעלבע בלייבט.

אלע קוואלען פאלען
אין דעם ים אריין;
און דער ים קאן פולער
אלץ דערפון ניט זיין.

וואס עס איז געוועזען,
דאס וועט זיין צוריק, —
ס'בייטען זיך די מענשען,
דאך דיזעלבע שטיק...

א שפּיעלצייג

מיט א שטיקעל שמאטע
האט דאס קינד געשפּיעלט;
זיך א שפּיצלצייג מאכען
האט דאס קינד געציעלט.

האט געדרעהט די שמאטע
פלייסיג הין־און־הער:
ביז עס איז געווארען —
ווייסט איהר וואס? — א בער!

האט דאס קינד דערפרעהט זיך
און זיך הויך צולאכט:
מיט די ,אייגענע הענטלעך
זיך א בער געמאכט.

אבער אז פון שאפען
איז די פרייד אוועק,
האט דאס קינד דאס קליינע
טיעף דערפיהלט א שרעק:

בערען זיינען שרעקליך,
עסען קינדער דאך...
האט דאס קינד צואוויינט זיך
אויף זיין גרויסען בראך.

האט דאס קינד געשווארען:
קיינמאל וועט עס מעהר
פון אז אלטע שמאטע
מאכען זיך א בער.

דער שפיגעל אין טאנץ-זאל

אין דעם גרויסען, פרייען טאנץ-זאל,
וואו די טענצער קריגען פליגעל,
הענגט דארט אויפ'ן סאמע מזרח
א געשליפטער, קלארער שפיגעל.

און די אלע יונגע פארלאך,
העל באשטראהלטע פון די ליכטער,
טאנצען אפ זיך אין דעם שפיגעל
מיט די פרעהליכע געזיכטער.

ניט קיין איין מינוט אפילו
בלייבט דער שפיגעל גאָר א לעערער.
ער פארדאַפּעלט יעדעס פּאָרעל
און זיי ווערען מעהר און מעהרער...

נאָכ'ן טאַנץ אין קורצער פּאוזע
שטעלט א מיידעל זיך אַנטקעגען,
ווי זי וואָלט איהר פריינד, דעם שפּיגעל
אויפ'ן אויער עפּעס פרעגען:

„ווי געפעלט דיר, זאָג, מיין לאָקעל?
זאָל עס בלייבען אויפ'ן שטערען,
אָדער אויפ'ן קאָפּ פאַרשאַרען?" —
ענטפערט איהר דער שפּיגעל גערן:

„אויפ'ן שטערען איז עס שעהנער,
אויפ'ן קאָפּ איז עס סאָלידער"...
און דאָס מיידעל שטעהט און חן'ט זיך
און ער שפּיגעלט איהרע גליעדער...

קומט א יונגערמאַן גאָר זעלטען,
איז דער שפּיגעל ניט דאַגעגען...
כאָטש איהם דאַכט זיך, אז באַשאַפען
איז ער בלויז פאַר מיידלעך וועגען.

און ער צייגט איהם, אז זיין שניפּסעל
איז צו הויך ארויפגעקומען...
ווייטער ביסטו גאָר אין אָרדנונג —
געה, און זאָל דיין מיידעל קומען.

דאָך, דער יונגערמאַן ער שטעהט נאָך —
ס'איז זיין שוואַרצער ראָק דער עכטער
ביי די לאַצען ווייס געוואָרען —
מאַכט דער שפּיגעל אַ געלעכטער:

צופּיעל פּודער האָט דיין מיידעל,
דריק זי שוואַכער צו דיין האַרצען —
פאַרזיכטיג מיט ווייסע מיידלעך,
ווען דו טראָגסט אַ ראָק אַ שוואַרצען.

און אזוי די נאַכט די גאַנצע
מוז ער יעדערע עמפּפאַנגען,
ביז עס הויבט אַן דרויסען טאָגען
און די יוגענד ווערט צוגאַנגען...

בלייבט דער שפּיגעל לעער און לעערער,
חרוב איז די וועלט אין גאַנצען...
דען די וועלט באַשטעהט ביי'ן שפּיגעל,
בלויז פון פּאַרלעך, וועלכע טאַנצען...

נאָכ'ן שטורעם

נאַכ'ן שטורעם ווערט עס שעהן
און דער הימעל לויטער, ריין:
נאַכ'ן בליץ און דונער־קנאַל

גלעט און ווארעמט יעדער שטראהל,
וואס עס ווארפט די זון דאן צו
פון איהר הויכקייט, פון איהר רוה...

און אז אנדער באלעבאס,
וואס געוועזן איז פול פארדראס
אויפ'ן דונער, אויפ'ן בליץ
און געציטערט: גאט באשיץ! —
עפענט מיר און פענסטער אפ
און ער רוקט ארוים דעם קאפ...

און ער מורמעלט: „גאט געלויבט!
אפגעוואשט און אפגעשטויבט
איז די ערד געווארען צינד
נאכ'ן מבול, נאכ'ן ווינט,
איצטער וועט שוין רוהיג זיין" —
און ביים פענסטער שלאפט ער איין...

אין ארימען געגענד

אין איינעם פון גרויע פארנאכטען
אין ארימען געגענד,
האב איך איהם באגעגענט,
ביים שענק א פארמאכטען,
א שטילען, פארטראכטען.
די קליידער צוריסען —

די ליפּען פאַרביסען...
געשטאַנען, געקוקט אין די דונקעלע שויבען
פון שענק דעם פאַרמאַכטען,
ווי עמיצער וואַלט איהם באַרויבען.
און נאַכדעם האָב איך שוין פאַרנומען
א מורמלען, א ברומען:
„איהר האָט ביי מיר אַלץ צוגענומען,
געטריבען מיר פון היים און געליעבטע...
און טאָמער אין שעה'ן באַטריבטע
פלעג איך אַהער קומען,
פאַרגעסען ביי העלע געטראַנקען
די גרויע געדאַנקען:
ביי'ן ביער וואָס פלעגט שוימען
אביסעלע טרוימען —
האָט איהר דאָס מיר אויך ניט פאַרגונען,
די איינציגע רעכטע —
איהר בייזע און שלעכטע!" —
און איז אין דעם חושך אַנטרונען...

אין א שטילער געסעל

אין א שטילער געסעל
וואוינען מענשען טריעבע,
ווייסען ניט פון פריידען,
ווייסען ניט פון ליעבע.

וואוינען זיי דא יאהרען,
ווילען זיי ניט ציהען,
דען דיזעלבע יאהרען
אומעטום פארפליהען.

וואקסט דארט ניט קיין בוימעל,
בליהט דארט ניט קיין בלומעל,
און די קליינע קינדער
מאכען ניט קיין טומעל.

אלע ווי פארגליווערט,
אלע ווי פארפרארען,
אויף די טריעבע פענסטער
טאג און נאכט די שטארען.

טרעפט אמאל, פארבלאנדזשעט
גאר ניט מיט זיין ווילען,
איינער מיט א קאסטען,
הויבט ער אן צו שפיעלען.

שפיעלט ער אפ איין ניגון,
הויבט זיך אן וואס ריהרען,
שפיעלט ער אפ א צווייטען —
אפען פענסטער, טירען.

עפענען זיך הערצער
און די אויגען גלאנצען,
אויף א שוים א מוטער׳ס
הויבט א קינד אן טאנצען...

הויבען אַן פון קאַסטען
טרייסט זיך גיסען, פליסען,
ווי ער וואָלט פון אלע
טיעפע סודות וויסען...

ווי ער וואָלט נעגריסט זיי
פון דער וועלט דער ווייטער
פון דער וועלט דער גוטער,
און פון דער פאַרשייטער.

הויבט דאָס שטילע געסעל
עפּעס אַן באַנעהמען,
הויבט זיך אַן פאַרטראַכטען,
הויבט זיך אַן צו שעמען...

ביז עס ווערט דער קאַסטען
ענדליך דאָך אנשוויגען,
אָבער אין דעם געסעל
בלאָנדזשעט אום דער ניגון...

אימער פריהלינג

עס איז אלץ אזוי געענדערט
אין דער לעצטער צייט:
וואָס געוועזען איז דיר נאָהענט
איז געוואָרען ווייט.

וואס געוועזן איז דיר טייער —
ביליג איז אצינד;
וואס איז שטארק און פעסט געשטאנען
האט פאַריאגט א ווינד.

וואס דו האסט די היים גערופען
איז דיר איצטער פרעמד
און דאס שעהנסטע אין דיין הארצען
ליעגט אזוי פארשעמט.

בלויז דער פריהלינג איז ווי שטענדיג —
גוט און שעהן און מילד
און זיין יעדער שטראהל און אטהעם
שטילט דיין וועה און שטילט.

קענטיג, אז אין וויטען הימעל
איז נאך ניט באקאנט
ווי מען האט די ערד צוטיילט איצט
לאנד געטווישט אויף לאנד.

און מען ווייס ניט אז דער ים איז
אליץ פארשטעלט ביז היינט,
און געשיקט האט מען דעם פריהלינג
ווי א גאסט, צו פריינד...

די נאַרישע שפּיעל

די נאַרישע שפּיעל
פון פרייהייט און גליק,
דער אייביגער ציעל —
געהט הין און צוריק.

קרבנות אָהן צאָהל
און וואו איז דער זין ?
עס וויעגט זיך די שאָל
אַהער און אַהין.

דאָ הויבט זיך דאָס בייז
און באַלד זיעגט דאָס גוטס,
און ווער פון אונז וויים
פוןביידען דעם נוץ.

עס וויעגט זיך און וויעגט !
שווין גלייך ! נאָר אומזיסט !
דאָס גוטס האָט געזיעגט,
דאָך היט זיך, מען שיעסט !

דעם מלך'ס שרעק

און אז דער מלך איז ארוים אין גאס
פארקליידעט ווי א בירגער פון דער שטאדט
האט ער, אנשטאט צו האבען פרייד און שפאס,
דערשראקען זיך ווי פאר א שטראף פון גאט.
אך, וואו ער קוקט זיך אום
איז טרויער... שטיל און שטום...
פון הייזער קוקט ארוים דער וועה,
א קינד פאר הונגער ערגעץ שרייט,
א קריפעל געהט פארביי אויף קוליעס צוויי
און קרעכצען טראגען זיך פון ערגעץ ווייט.
און וואו ער האט געקעהרט זיך און געווענדט
האט ער געזעהן נאר קריפעלס, ווער אהן פיס, אהן הענט...
און זקנים הונג'ריגע אויף יעדען טריט און שריט
און קיין געזונטען יונגען מאן איז ערגעץ ניט!
א פרוי, פון הונגער, עלענד א געשטאלט
האט אנגעקוקט איהם, מיט די שולטערן געדריקט:
מיין הערר! איהר זייט דאך נאך קיין זעכציג יאהר ניט אלט —
האט דען דער מלך אייך אין קריעג נאך ניט געשיקט?...
און וואקלענדיג פאר הונגער איז די פרוי אוועק
און האט דעם מלך שטעהן געלאזט אין שרעק...

אויף א. ווייטער'ס טויט

פאַרלאָשען די שטראַהלען,
פאַרלאָשען דאָס ליכט:
מיין פריינד איז געפאַלען
מיט בלוט זיין געזיכט.

די אויגען נאָך אָפען
און קוקען מיך אַן:
ווי האָט עס געטראָפען,
ווער האָט עס געטאָן?

מיין נאָהענטער ווייטער,
מיין ליכטיגער פריינד,
א קנעכט א באַפרייטער
געטאָן האָט עס היינט...

די בלוטיגע פלעקען
זיי ווערען מעהר גרויס...
די שטראַהלען, פון שרעקען,
זיי לעשען זיך אויס...

יענע פרייהייט

און ווען יענע פרייהייט וועט קומען
און לעבען וועט זיין מיר באַשערט,
לאָזט איבער פאַר מיר צוויי דריי בלומען
אויף אונזער בשותפישער ערד.

לאזט איבער א ביכעלע ליעדער
און טרויעריג זאלען זיי זיין;
און אויב עס איז אייך ניט דערוויעדער —
לאזט איבער א קריגעלע וויין.

און צווינגט מיך ניט גליקליך צו לעבען
און לאזט מיך צורוה און אליין;
און איך וועל מיין ברכה דאן געבען
דער פרייהייט, וואס איז אזוי שעהן...

דונקעלע נביאות

און וועט שוין די רעכענונג ווערען געמאכט
צי פאלש אדער ריכטיג,
און וועט זיין דאן טאג צי וועט דאן זיין נאכט,
צי פינסטער, צי ליכטיג —
מיר וועלען ניט קענען פארגעסען,
דאס הארץ וועט אונז דריקען און פרעסען.
מיר וועלען ארומגעהן געבויגען די קעפ,
ווי מענשען בארויבטע
און וועלען אפילו אויף גאלדענע טרעפ
זיך פיהלען פארשטויבטע.
מיר וועלען דאס אלטע גערענקען
און קוקען צוריק אלץ און בענקען.
מיר וועלען דאן וועהלען אליין אונזער גליק,
דאך זיין די באהערשטע
און וועלען אלץ ווענדען געהיים אונזער בליק
צו יענע, די ערשטע.
מיר וועלען זיין פריי, דאך געבונדען
צו דעם, וואס געווען און פארשוואונדען...

אינהאלט:

I.

דורך פינסטערע טויערן

זײט

II.

חרובה הײמען

זייט

III.

אין אַלע צייטען

IV.

דאָס ליעד פון ליעבע

זייט

V.

געמישטע ליעדער

זייט